בע"ה

גליון כ"ז | י"ח-כ"ד חשון

לְשִׂיחָה

עַל דַּלְתֵי יוֹם יוֹם

שִׁעוּרֵי הַשָּׁבוּעַ – נ"ך וּמִשְׁנָיוֹת

כְּתַקָּנַת מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ הָרַב יִצְחָק גִּינְזְבּוּרְג שְׁלִיטָ"א

שָׁבוּעַ פָּרָשַׁת חַיֵּי־שָׂרָה תשפ"ו

נ"ך: ירמיה פרקים ל"א-ל"ז

משנה: מסכת עבודה זרה פרק א'

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומבורך לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

בעקבות התחדשות הגליון - אנו שמחים בכל המנויים, ומוזמנים להוסיף, בכמות ובאיכות!

אנחנו בדרך בע"ה לחדש את הגליון ולהוסיף לו הוספות חשובות (כמו חת"ת, חסידות לחומש ולנ"ך ועוד) ובתור צעד ראשון, בחוברות לחדש כסלו נוספו לוחות הילולא דצדיקיא לכל שבוע, וסיפור חסידי על אחד מהם. מוזמנים לפנות אלינו להזמנות...

בברכת לימוד פורה ושבוע טוב ומברך
המערכת.

***

לקבלת העלון מדי שבוע באימייל, לתרומות, הערות והארות – noameg23@gmail.com

טבלת הלִמוד לחדש השון

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	ששי	שבת קדש
ד' חשון ירמיה י"ז	**ה' חשון** ירמיה ח"י	**ו' חשון** ירמיה י"ט	**ז' חשון** ירמיה כ'	**ח' חשון** ירמיה כ"א	**ט' חשון** ירמיה כ"ב	**י' חשון** **לך לך** ירמיה כ"ג עדיות פ"ז
י"א חשון ירמיה כ"ד	**י"ב חשון** ירמיה כ"ה	**י"ג חשון** ירמיה כ"ו	**י"ד חשון** ירמיה כ"ז	**ט"ו חשון** ירמיה כ"ח	**ט"ז חשון** ירמיה כ"ט	**י"ז חשון** **וירא** ירמיה ל' עדויות פ"ח
י"ח חשון ירמיה ל"א	**י"ט חשון** ירמיה ל"ב	**כ' חשון** **יום הולדת** **אדמו"ר רש"ב** ירמיה ל"ג	**כ"א חשון** ירמיה ל"ד	**כ"ב חשון** ירמיה ל"ה	**כ"ג חשון** ירמיה ל"ו	**כ"ד חשון** **חיי שרה** **ע"ז פ"א** ירמיה ל"ז
כ"ה חשון ירמיה ל"ח	**כ"ו חשון** ירמיה ל"ט	**כ"ז חשון** ירמיה מ'	**כ"ח חשון** **יום הח"ן** **יום הולדת 81** ירמיה מ"א	**כ"ט חשון** ירמיה מ"ב	**א' כסלו** ירמיה מ"ג	**ב' כסלו** **ע"ז פ"ב** ירמיה מ"ד

נ"ך יומי - יום ראשון, י"ח חשון

ירמיה פרק ל"א

(א) {ס} כֹּה אָמַר יהוה מָצָא חֵן בַּמִּדְבָּר עַם שְׂרִידֵי חָרֶב הָלוֹךְ לְהַרְגִּיעוֹ יִשְׂרָאֵל:

מצא חן - בעיני דור המדבר. **שרידי חרב** - מצרים והעמלקי והכנעני. **הלוך להרגיעו ישראל** - בהוליכם לנחול ארץ מרגועם.

(ב) מֵרָחֹק יהוה נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ חָסֶד:

מרחוק - בזכות אבות. **נראה לי** - אני הנביא ואמר לי לאמר לכנסת ישראל אהבת עולם אהבתיך.

(ג) עֹוד אֶבְנֵךְ וְנִבְנֵית בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל עוֹד תַּעְדִּי תֻפַּיִךְ וְיָצָאת בִּמְחוֹל מְשַׂחֲקִים:

עוד אבנך ונבנית - בניינים שנים היו לך על ידי אדם לכך חרבו עוד אבנך אני בעצמי בנין שלישי ונבנית לעולם תעדי תתקשטי.

(ד) עֹוד תִּטְּעִי כְרָמִים בְּהָרֵי שֹׁמְרוֹן נָטְעוּ נֹטְעִים וְחִלֵּלוּ:

וחללו - בשנה הרביעית יחללו את פרים לפדותו בכסף.

(ה) כִּי יֵשׁ יוֹם קָרְאוּ נֹצְרִים בְּהָר אֶפְרָיִם קוּמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל יהוה אֱלֹקֵינוּ:

נוצרים - צופים בראשי מגדלים גבוהים להכריז קול נשמע למרחוק. לשון אחר: נוצרים כמו נוצר חסד לאלפים (שמות ל"ד, ז') לשון שמירה כלומר יש יום שיקראו אותם ששמרו התורה ויאמרו קומו וכת"י ארי אית אריכות יומיא וסגי טובא דעתיד למיתי לצדיקיא דנטרו אורייתי מלקדמין.

(ו) {פ} כִּי כֹה| אָמַר יהוה רָנּוּ לְיַעֲקֹב שִׂמְחָה וְצַהֲלוּ בְּרֹאשׁ הַגּוֹיִם הַשְׁמִיעוּ הַלְלוּ וְאִמְרוּ הוֹשַׁע יהוה אֶת עַמְּךָ אֵת שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל:

וצהלו בראש הגוים - במגדלות גבוהים כדי שישמעו למרחוק.

(ז) הִנְנִי מֵבִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבַּצְתִּים מִיַּרְכְּתֵי אָרֶץ בָּם עִוֵּר וּפִסֵּחַ הָרָה וְיֹלֶדֶת יַחְדָּו קָהָל גָּדוֹל יָשׁוּבוּ הֵנָּה:

בם עור ופסח - אפילו הנכשלים שבהם לא אמאס.

(ח) בִּבְכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם אֹלִיכֵם אֶל נַחֲלֵי מַיִם בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לֹא יִכָּשְׁלוּ בָהּ כִּי הָיִיתִי לְיִשְׂרָאֵל לְאָב וְאֶפְרַיִם בְּכֹרִי הוּא:

בבכי יבאו - על ידי תפלה ותשובה.

(ט) {פ} שִׁמְעוּ דְבַר יהוה גוֹיִם וְהַגִּידוּ בָאִיִּים מִמֶּרְחָק וְאִמְרוּ מְזָרֶה יִשְׂרָאֵל יְקַבְּצֶנּוּ וּשְׁמָרוֹ כְּרֹעֶה עֶדְרוֹ:

מזרה - ספריינש בלעז.

(י) כִּי פָדָה הוי' אֶת יַעֲקֹב וּגְאָלוֹ מִיַּד חָזָק מִמֶּנּוּ: (יא) וּבָאוּ וְרִנְּנוּ בִמְרוֹם צִיּוֹן וְנָהֲרוּ אֶל טוּב הוי' עַל דָּגָן וְעַל תִּירֹשׁ וְעַל יִצְהָר וְעַל בְּנֵי צֹאן וּבָקָר וְהָיְתָה נַפְשָׁם כְּגַן רָוֶה וְלֹא יוֹסִיפוּ לְדַאֲבָה עוֹד:

ונהרו - יאספו כמו נהר.

(יב) אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמָחוֹל וּבַחֻרִים וּזְקֵנִים יַחְדָּו וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן וְנִחַמְתִּים וְשִׂמַּחְתִּים מִיגוֹנָם: (יג) וְרִוֵּיתִי נֶפֶשׁ הַכֹּהֲנִים דָּשֶׁן וְעַמִּי אֶת טוּבִי יִשְׂבָּעוּ נְאֻם הוי':

דשן - שמן.

(יד) {פ} כֹּה אָמַר הוי' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ כִּי אֵינֶנּוּ:

קול ברמה נשמע - קלא ברום עלמא אישתמע קל בית ישראל דבכן על ירמיה נבייא כד שלח יתיה נבוזראדן מרמתא לשוב מאחר הגולים אל גדליה בן אחיקם כמו שאמר בספר זה (ירמיהו ל"ט, י"ד). **רחל מבכה על בניה** - מדרש אגדה אמר: שהלכו אבות ואמהות לפייס את הקב"ה על שהעמיד מנשה דמות בהיכל ולא נתפייס. נכנסה רחל אמרה לפניו רבונו של עולם רחמי מי מרובים רחמיך או רחמי ב"ו הוי אומר רחמיך מרובים והלא אני הכנסתי צרתי בתוך ביתי שכל עבודה שעבד יעקב את אבי לא עבד אלא בשבילי כשבאתי ליכנס לחופה הכניסו את אחותי ולא די ששתקתי אלא שמסרתי לה סימני אף אתה אם הכניסו בניך צרתך בביתך שתוק להם. אמר לה יפה למדת סנגוריא יש שכר לפעולתך (ירמיהו ל"א, ט"ו) ולצדקתך שמסרת סימנך לאחותך.

(טו) {ס} כֹּה אָמַר הוי' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ נְאֻם הוי' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב: (טז) וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם הוי' וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם: (יז) שָׁמוֹעַ שָׁמַעְתִּי אֶפְרַיִם מִתְנוֹדֵד יִסַּרְתַּנִי וָאִוָּסֵר כְּעֵגֶל לֹא לֻמָּד הֲשִׁבֵנִי וְאָשׁוּבָה כִּי אַתָּה הוי' אֱלֹקָי:

מתנודד - קומפליינט בלעז לשון מי ינוד לך (ישעיהו נ"א, י"ט). **יסרתני** - ביסורין אתה הקב"ה. **כעגל לא לומד** - פושאגויילוני בלעז לשון מלמד הבקר (שופטים ג', ל"א) הייתי בתחלה לכך חטאתי לך.

(יח) כִּי אַחֲרֵי שׁוּבִי נִחַמְתִּי וְאַחֲרֵי הָוֻדְּעִי סָפַקְתִּי עַל יָרֵךְ בֹּשְׁתִּי וְגַם נִכְלַמְתִּי כִּי נָשָׂאתִי חֶרְפַּת נְעוּרָי:

נחמתי - אני מתחרט על תועבותי. **הודעי** - שהתבוננתי בעצמי שמעלתי אפרינו"י בלעז. **חרפת נעורי** - שיכולים אויבי לחרפני על חטאת נעורי.

(יט) הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יֶלֶד שַׁעֲשֻׁעִים כִּי מִדֵּי דַבְּרִי בּוֹ זָכֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד עַל כֵּן הָמוּ מֵעַי לוֹ רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נְאֻם הוי':

הבן יקיר לי אפרים - הן דברי שכינה כלומר הוא מתנודד ואני לבי נהפך עלי לרחם שמא בני יקירי הוא כמו שאין לו אלא בן אחד שהוא עושה לו כל רצונו. **שעשועים** - אישבניימני"ץ בלעז. **מדי דברי בו** - בכל עת שאני מדבר בו ומדרש ויקרא רבה די דבורי שנתתי בו שלימדתיו תורתי לרחם עליו.

(כ) {ס} הַצִּיבִי לָךְ צִיֻּנִים שִׂמִי לָךְ תַּמְרוּרִים שִׁתִי לִבֵּךְ לַמְסִלָּה דֶּרֶךְ [הָלָכְתְּ] (הלכתי) שׁוּבִי בְתוּלַת יִשְׂרָאֵל שׁוּבִי אֶל עָרַיִךְ אֵלֶּה:

הציבי לך ציונים - סימנים בדרכי אבותיך הטובים. **תמרורים** - תמרים קטנים נטועים לסימן בדרך ופשוטו של מקרא עשי סימנים לדעת הדרך שהלכת בה מארץ ישראל לבבל שתחזירי באותו דרך כלומר כי ודאי תשובי משם. **דרך הלכת** - הלכתי כתיב וכל מקום שהלכת הלכתי אני עמך ויונתן תרגם שימי לך תמרורים התפלל במרר נפשך. [ומנחם פירש: תמרורין - ענין מועל וכן פירש ותמרות עשן (יואל ג', ג').]

(כא) עַד מָתַי תִּתְחַמָּקִין הַבַּת הַשּׁוֹבֵבָה כִּי בָרָא יהוה חֲדָשָׁה בָּאָרֶץ נְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר:

תתחמקין - תסתרי ממני שאת בושה לשוב אלי מפני דרכך הנה חדשה נבראת בארץ שהנקבה תחזור אחר הזכר לבקשו שישאנה לשון ואסובבה בעיר אבקשה וגו' (שיר השירים ג', ב'); ומשום רבי יהודה הדרשן שמעתי נקבה תסובב להיות גבר, אני נתתיך כבת הנוטלת עישור נכסים שבעה אומות משבעים סוף שתטלי הכל כבן זכר שהוא יורש הכל.

(כב) {פ} כֹּה אָמַר הוה צְבָאוֹת אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יֹאמְרוּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבְעָרָיו בְּשׁוּבִי אֶת שְׁבוּתָם יְבָרֶכְךָ הוה נְוֵה צֶדֶק הַר הַקֹּדֶשׁ: (כג) וַיֵּשְׁבוּ בָהּ יְהוּדָה וְכָל עָרָיו יַחְדָּו אִכָּרִים וְנָסְעוּ בַּעֲדֶר: (כד) כִּי הִרְוֵיתִי נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וְכָל נֶפֶשׁ דָּאֲבָה מִלֵּאתִי: (כה) עַל זֹאת הֵקִיצֹתִי וָאֶרְאֶה וּשְׁנָתִי עָרְבָה לִי:

על זאת הקיצותי - כך אמר ירמיה כל מה שהייתי ישן ונרדם בנבואת פורענות בנבואה הזאת הקיצותי מתרדמתי. **ערבה** - נעמה.

(כו) {ס} הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם הוה וְזָרַעְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה:

זרע אדם וזרע בהמה - הטובים והסכלים שבהם אני אזרעם כולם להיות זרע שלי, זרע אדם וזרע בהמה תרגם יונתן אקימינון כבני אנשא ואצלחינון כבעיר' שאין עונותיה נפקדין עליה.

(כז) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׁקַדְתִּי עֲלֵיהֶם לִנְתוֹשׁ וְלִנְתֹּוץ וְלַהֲרֹס וּלְהַאֲבִיד וּלְהָרֵעַ כֵּן אֶשְׁקֹד עֲלֵיהֶם לִבְנוֹת וְלִנְטֹעַ נְאֻם הוה: (כח) בַּיָּמִים הָהֵם לֹא יֹאמְרוּ עוֹד אָבוֹת אָכְלוּ בֹסֶר וְשִׁנֵּי בָנִים תִּקְהֶינָה:

בוסר - פרי שלא נגמר והוא מקהה את השינים. **ושני בנים תקהינה** - הבנים ילקו בעון אבות.

(כט) כִּי אִם אִישׁ בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת כָּל הָאָדָם הָאֹכֵל הַבֹּסֶר תִּקְהֶינָה שִׁנָּיו: (ל) {ס} הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם הוה וְכָרַתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה: (לא) לֹא כַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת אֲבוֹתָם בְּיוֹם הֶחֱזִיקִי בְיָדָם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲשֶׁר הֵמָּה הֵפֵרוּ אֶת בְּרִיתִי וְאָנֹכִי בָּעַלְתִּי בָם נְאֻם הוה: (לב) כִּי זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אִכְרֹת אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נְאֻם הוה נָתַתִּי אֶת תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם וְעַל לִבָּם אֶכְתְּבֶנָּה וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹקִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם: (לג) וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת הוה כִּי כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי

לְמִקְטָנָם וְעַד גְּדוֹלָם נְאֻם הוי כִּי אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וּלְחַטָּאתָם לֹא אֶזְכָּר עוֹד: (לד) {ס} כֹּה| אָמַר הוי נֹתֵן שֶׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם חֻקֹּת יָרֵחַ וְכוֹכָבִים לְאוֹר לָיְלָה רֹגַע הַיָּם וַיֶּהֱמוּ גַּלָּיו הוי צְבָאוֹת שְׁמוֹ:

לאור - איאקלארזי"ר בלעז, וכן ת"י לאנהרא.

רוגע הים - מנידו ומרתיחו ונעשה קמטים קמטים כמו עורי רגע (איוב ז', ה').

(לה) אִם יָמֻשׁוּ הַחֻקִּים הָאֵלֶּה מִלְּפָנַי נְאֻם הוי גַּם זֶרַע יִשְׂרָאֵל יִשְׁבְּתוּ מִהְיוֹת גּוֹי לְפָנַי כָּל הַיָּמִים:

ימושו - כמו לא ימיש.

(לו) {ס} כֹּה| אָמַר הוי אִם יִמָּדּוּ שָׁמַיִם מִלְמַעְלָה וְיֵחָקְרוּ מוֹסְדֵי אֶרֶץ לְמָטָּה גַּם אֲנִי אֶמְאַס בְּכָל זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַל כָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ נְאֻם הוי:

אם ימדו שמים - כמה גובהם. **גם אני אמאס** - בישראל כלומר כשם שהם לא ימדו ולא יחקרו כך ישראל לא ימאסו בכל אשר חטאו.

(לז) {ס} הִנֵּה יָמִים [בָּאִים] נְאֻם הוי וְנִבְנְתָה הָעִיר לַהוי מִמִּגְדַּל חֲנַנְאֵל שַׁעַר הַפִּנָּה: (לח) וְיָצָא עוֹד [קָו] (קוה) הַמִּדָּה נֶגְדּוֹ עַל גִּבְעַת גָּרֵב וְנָסַב גֹּעָתָה: (לט) וְכָל הָעֵמֶק הַפְּגָרִים | וְהַדֶּשֶׁן וְכָל [הַשְּׂדֵמוֹת] (השרמות) עַד נַחַל קִדְרוֹן עַד פִּנַּת שַׁעַר הַסּוּסִים מִזְרָחָה קֹדֶשׁ לַהוי לֹא יִנָּתֵשׁ וְלֹא יֵהָרֵס עוֹד לְעוֹלָם:

העמק הפגרים - עמק שנפלו שם פגרי מחנה סנחריב. **והדשן** - מקום שפך הדשן שהיה חוץ לירושלים יוסיפו על העיר ויכניסו כל זה לתוך חומותיה ונבואה זו עתידה לבא. **השדמות** - קנפני"א בלעז.

נ"ך יומי - יום שני י"ט חשון

ירמיה פרק ל"ב

(א) {פ} הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת הוי' [בַּשָּׁנָה] (בשנת) הָעֲשִׂרִית לְצִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה הִיא הַשָּׁנָה שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לִנְבוּכַדְרֶאצַּר: (ב) וְאָז חֵיל מֶלֶךְ בָּבֶל צָרִים עַל יְרוּשָׁלִָם וְיִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא הָיָה כָלוּא בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה אֲשֶׁר בֵּית מֶלֶךְ יְהוּדָה:

צרים - לשון מצור. **בחצר המטרה** - לשון בית המשמר.

(ג) אֲשֶׁר כְּלָאוֹ צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר מַדּוּעַ אַתָּה נִבָּא לֵאמֹר כֹּה אָמַר הוי' הִנְנִי נֹתֵן אֶת הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל וּלְכָדָהּ: (ד) וְצִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֹא יִמָּלֵט מִיַּד הַכַּשְׂדִּים כִּי הִנָּתֹן יִנָּתֵן בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל וְדִבֶּר פִּיו עִם פִּיהוּ וְעֵינָיו אֶת עֵינָיו תִּרְאֶינָה: (ה) וּבָבֶל יוֹלִךְ אֶת צִדְקִיָּהוּ וְשָׁם יִהְיֶה עַד פָּקְדִי אֹתוֹ נְאֻם הוי' כִּי תִלָּחֲמוּ אֶת הַכַּשְׂדִּים לֹא תַצְלִיחוּ:

עד פקדי אותו - פקודת כל האדם היא המיתה.

(ו) {פ} וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הָיָה דְבַר הוי' אֵלַי לֵאמֹר:

ויאמר ירמיהו וגו' - לא לצדקיהו אמר כן אלא פי' הכתוב למה כלאו וחוזר לדבורו הראשון לפרש מה הדבר אשר הי' אל ירמיהו.

(ז) הִנֵּה חֲנַמְאֵל בֶּן שַׁלֻּם דֹּדְךָ בָּא אֵלֶיךָ לֵאמֹר קְנֵה לְךָ אֶת שָׂדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת כִּי לְךָ מִשְׁפַּט הַגְּאֻלָּה לִקְנוֹת:

בא אליך - על פי הדבור.

(ח) וַיָּבֹא אֵלַי חֲנַמְאֵל בֶּן דֹּדִי כִּדְבָר הוי' אֶל חֲצַר הַמַּטָּרָה וַיֹּאמֶר אֵלַי קְנֵה נָא אֶת שָׂדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת אֲשֶׁר| בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִין כִּי לְךָ מִשְׁפַּט הַיְרֻשָּׁה וּלְךָ הַגְּאֻלָּה קְנֵה לָךְ וָאֵדַּע כִּי דְבַר הוי' הִוא: (ט) וָאֶקְנֶה אֶת הַשָּׂדֶה מֵאֵת חֲנַמְאֵל בֶּן דֹּדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת וָאֶשְׁקְלָה לוֹ אֶת הַכֶּסֶף שִׁבְעָה שְׁקָלִים וַעֲשָׂרָה הַכֶּסֶף: (י) וָאֶכְתֹּב בַּסֵּפֶר וָאֶחְתֹּם וָאָעֵד עֵדִים וָאֶשְׁקֹל הַכֶּסֶף בְּמֹאזְנָיִם: (יא) וָאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת הֶחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְאֶת הַגָּלוּי:

את ספר המקנה - שטר המכירה. **את החתום וגו'** - עם חתימתו כשהוא חתום כדת וחוק. **ואת הגלוי** - שהוחזק בבית דין על פי עדיו וכתבו וחתמו הדיינין אשרתא דדייני הוא קיום השטרות לעשות הדבר גלוי ומפורסם פן ימותו העדים ורבותינו פירשו לענין גט פשוט ומקושר בבבא בתרא.

(יב) וְאַתָּ֗ה אֶת־הַסֵּ֙פֶר֙ הַמִּקְנָ֔ה אֶל־בָּרֻ֖וךְ בֶּן־נֵרִיָּ֑הוּ בֶּן מַחְסֵיָה֙ לְעֵינֵ֣י חֲנַמְאֵ֔ל דֹּדִ֖י וּלְעֵינֵ֣י הָעֵדִ֑ים הַכֹּתְבִ֗ים בְּסֵ֙פֶר֙ הַמִּקְנָ֔ה לְעֵינֵ֖י כָּל־הַיְּהוּדִ֥ים הַיֹּשְׁבִ֖ים בַּחֲצַ֥ר הַמַּטָּרָֽה׃

לעיני חנמאל דודי - ועד עכשיו קראו: בן דודי. שמא שנים היו, ואם אין זאת לא ידעתי מהו. [ויש נוטים לומר דודו ובן דודו היה חנמאל לירמיה כגון ראובן נשא את בת שמעון אחיו וילדה לו נמואל וכבר הוליד שמעון ימין, הרי ימין דודו לנמואל שבן אחי אמו הוא וגם בן דודו שהוא בן שמעון אחי אביו של נמואל. ואינה היא המדה שלא מצינו בכל המקרא אח האם קרוי דוד.]

(יג) וְאֲצַוֶּ֣ה אֶת־בָּרֻ֗וךְ לְעֵינֵיהֶם֙ לֵאמֹ֔ר׃ (יד) כֹּ֥ה אָמַ֛ר יְהוָ֥ה צְבָאוֹת֙ אֱלֹקֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל לָקֹ֖חַ אֶת־הַסְּפָרִ֣ים הָאֵ֑לֶּה אֶת־סֵ֙פֶר֙ הַמִּקְנָ֣ה הַזֶּ֔ה וְאֶת־הֶחָתוּם֙ וְאֵ֣ת סֵ֔פֶר הַגָּל֖וּי הַזֶּ֑ה וּנְתַתָּ֥ם בִּכְלִי־חֶ֛רֶשׂ לְמַ֥עַן יַעַמְד֖וּ יָמִ֥ים רַבִּֽים׃

כה אמר וגו' - אל תאמר לחנם אני מצניעם שהרי הכל גולים.

(טו) {ס} כִּ֣י כֹ֔ה אָמַ֖ר יְהוָ֣ה צְבָאוֹת֑ אֱלֹקֵ֣י יִשְׂרָאֵ֗ל עֹ֚וד יִקָּנ֣וּ בָתִּ֔ים וְשָׂדֹ֖ות וּכְרָמִ֑ים בָּאָ֖רֶץ הַזֹּֽאת׃

כי כה אמר י"י - סופן לקנות בתים.

(טז) {פ} וְאֶתְפַּלֵּ֖ל אֶל־יְהוָ֑ה אַחֲרֵי֙ תִּתִּ֣י אֶת־סֵ֣פֶר הַמִּקְנָ֔ה אֶל־בָּרֻ֖וךְ בֶּן־נֵרִיָּ֥ה לֵאמֹֽר׃

(יז) אֲהָהּ֙ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֔ה הִנֵּ֥ה אַתָּ֛ה עָשִׂ֥יתָ אֶת־הַשָּׁמַ֖יִם וְאֶת־הָאָ֑רֶץ בְּכֹחֲךָ֙ הַגָּד֣וֹל וּבִזְרֹעֲךָ֔ הַנְּטוּיָ֖ה לֹֽא־יִפָּלֵ֥א מִמְּךָ֖ כָּל־דָּבָֽר׃

לא יפלא - לא יכחד ויודע אתה שסופנו לגלות ולמה אמרת לי לקנות שדה.

(יח) עֹשֶׂ֤ה חֶ֙סֶד֙ לָֽאֲלָפִ֔ים וּמְשַׁלֵּ֥ם עֲוֹ֛ן אָבֹ֖ות אֶל־חֵ֣יק בְּנֵיהֶ֑ם הָאֵ֣ל הַגָּדֹ֤ול הַגִּבֹּור֙ יְהוָ֣ה צְבָאֹ֔ות שְׁמֹֽו׃

ומשלם עון אבות אל חיק - הדור הזה ההולכים אחרי אבותיהם בדרך הרעה. **הגדול הגבור** - ולא אמר והנורא אמר עובדי אלילים מרקדין בהיכלו איה נוראותיו במסכת יומא (בבלי יומא ס"ט:).

(יט) גְּדֹ֤ל הָעֵצָה֙ וְרַ֣ב הָעֲלִילִ֔יָה אֲשֶׁ֥ר עֵינֶ֖יךָ פְּקֻחֹ֑ות עַל־כָּל־דַּרְכֵ֣י בְנֵי־אָדָ֗ם לָתֵ֛ת לְאִ֥ישׁ כִּדְרָכָ֖יו וְכִפְרִ֥י מַעֲלָלָֽיו׃ (כ) אֲשֶׁ֤ר שַׂמְתָּ֙ אֹתֹ֣ות וּמֹפְתִ֔ים בְּאֶ֖רֶץ מִצְרַ֑יִם עַד־הַיֹּ֥ום הַזֶּ֖ה וּבְיִשְׂרָאֵ֣ל וּבָאָדָ֑ם וַתַּעֲשֶׂה־לְּךָ֥ שֵׁ֛ם כַּיֹּ֥ום הַזֶּֽה׃

ובאדם - בשאר אנשים. דבר אחר: אותות שהיו שקולין לישראל ולמצרים כיצד ויהי הענן והחשך ויאר הלילה (שמות י"ד, כ') אותו מזל ששימש חשך למצרים שימש אור לישראל מדרש אגדה.

(כא) וַתֹּצֵ֤א אֶת־עַמְּךָ֙ אֶת־יִשְׂרָאֵ֔ל מֵאֶ֖רֶץ מִצְרַ֑יִם בְּאֹתֹ֣ות וּבְמֹפְתִ֗ים וּבְיָ֤ד חֲזָקָה֙ וּבְאֶזְרֹ֣עַ נְטוּיָ֔ה וּבְמֹרָ֖א גָּדֹ֥ול׃ (כב) וַתִּתֶּן־לָהֶ֖ם אֶת־הָאָ֣רֶץ הַזֹּ֑את אֲשֶׁ֨ר נִשְׁבַּ֤עְתָּ לַאֲבֹותָם֙ לָתֵ֣ת לָהֶ֔ם אֶ֖רֶץ זָבַ֥ת חָלָ֖ב וּדְבָֽשׁ׃

(כג) וַיָּבֹאוּ וַיִּרְשׁוּ אֹתָהּ וְלֹא שָׁמְעוּ בְקוֹלֶךָ [וּבְתוֹרָתְךָ] (ובתרותך) לֹא הָלָכוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָה לָהֶם לַעֲשׂוֹת לֹא עָשׂוּ וַתַּקְרֵא אֹתָם אֵת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת:

ותקרא אותם - הקרית אותם לשון מקרה.

(כד) הִנֵּה הַסֹּלְלוֹת בָּאוּ הָעִיר לְלָכְדָהּ וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עָלֶיהָ מִפְּנֵי הַחֶרֶב וְהָרָעָב וְהַדֶּבֶר וַאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ הָיָה וְהִנְּךָ רֹאֶה:

ואשר דברת - רעה עליה היה ובא.

(כה) וְאַתָּה אָמַרְתָּ אֵלַי אֲדֹנָי יְהוִה קְנֵה לְךָ הַשָּׂדֶה בַּכֶּסֶף וְהָעֵד עֵדִים וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים:

והעיר נתנה - ולמה לי שדה.

(כו) {ס} וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: (כז) הִנֵּה אֲנִי יְהוָה אֱלֹקֵי כָּל בָּשָׂר הֲמִמֶּנִּי יִפָּלֵא כָּל דָּבָר:

הממני יפלא - וכי העתידות עלומות ממני.

(כח) לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד הַכַּשְׂדִּים וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וּלְכָדָהּ: (כט) וּבָאוּ הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עַל הָעִיר הַזֹּאת וְהִצִּיתוּ אֶת הָעִיר הַזֹּאת בָּאֵשׁ וּשְׂרָפוּהָ וְאֶת הַבָּתִּים אֲשֶׁר קִטְּרוּ עַל גַּגּוֹתֵיהֶם לַבַּעַל וְהִסְּכוּ נְסָכִים לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעִסֵנִי: (ל) כִּי הָיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה אַךְ עֹשִׂים הָרַע בְּעֵינַי מִנְּעֻרֹתֵיהֶם כִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אַךְ מַכְעִסִים אֹתִי בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם נְאֻם יְהוָה: (לא) כִּי עַל אַפִּי וְעַל חֲמָתִי הָיְתָה לִי הָעִיר הַזֹּאת לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנוּ אוֹתָהּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה לַהֲסִירָהּ מֵעַל פָּנָי:

למן היום אשר בנו אותה - ביום שהוסד הבית נשא שלמה את בת פרעה.

(לב) עַל כָּל רָעַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ לְהַכְעִסֵנִי הֵמָּה מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם כֹּהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם וְאִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם: (לג) וַיִּפְנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וְלַמֵּד אֹתָם הַשְׁכֵּם וְלַמֵּד וְאֵינָם שֹׁמְעִים לָקַחַת מוּסָר:

ולמד אותם - לשון פעול אפרנ"ט בלעז.

(לד) וַיָּשִׂימוּ שִׁקּוּצֵיהֶם בַּבַּיִת אֲשֶׁר נִקְרָא שִׁמִּי עָלָיו לְטַמְּאוֹ: (לה) וַיִּבְנוּ אֶת בָּמוֹת הַבַּעַל אֲשֶׁר| בְּגֵיא בֶן הִנֹּם לְהַעֲבִיר אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנוֹתֵיהֶם לַמֹּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִים וְלֹא עָלְתָה עַל לִבִּי לַעֲשׂוֹת הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת לְמַעַן הַחֲטִי אֶת יְהוּדָה: (לו) {ס} וְעַתָּה לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר| אַתֶּם אֹמְרִים נִתְּנָה בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדֶּבֶר: (לז) הִנְנִי מְקַבְּצָם מִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם בְּאַפִּי וּבַחֲמָתִי וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וַהֲשִׁבֹתִים אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹשַׁבְתִּים לָבֶטַח:

הנני מקבצם - ברחמים מכל אשר הדחתים שם באפי.

(לח) וְהָיוּ לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹקִים: (לט) וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב אֶחָד וְדֶרֶךְ אֶחָד לְיִרְאָה אוֹתִי כָּל הַיָּמִים לְטוֹב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם: (מ) וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית עוֹלָם אֲשֶׁר לֹא אָשׁוּב מֵאַחֲרֵיהֶם לְהֵיטִיבִי אוֹתָם וְאֶת יִרְאָתִי אֶתֵּן בִּלְבָבָם לְבִלְתִּי סוּר מֵעָלָי: (מא) וְשַׂשְׂתִּי עֲלֵיהֶם לְהֵטִיב אוֹתָם וּנְטַעְתִּים בָּאָרֶץ הַזֹּאת בֶּאֱמֶת בְּכָל לִבִּי וּבְכָל נַפְשִׁי: (מב) {ס} כִּי כֹה אָמַר הוי' כַּאֲשֶׁר הֵבֵאתִי אֶל הָעָם הַזֶּה אֶת כָּל הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת כֵּן אֲנִכִּי מֵבִיא עֲלֵיהֶם אֶת כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי דֹּבֵר עֲלֵיהֶם: (מג) וְנִקְנָה הַשָּׂדֶה בָּאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר| אַתֶּם אֹמְרִים שְׁמָמָה הִיא מֵאֵין אָדָם וּבְהֵמָה נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים: (מד) שָׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר | וְחָתוֹם וְהָעֵד עֵדִים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֹת יְרוּשָׁלַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם נְאֻם הוי':

נ"ך יומי - יום שלישי כ' חשון

ירמיה פרק ל"ג

(א) {פ} וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ שֵׁנִית וְהוּא עוֹדֶנּוּ עָצוּר בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה לֵאמֹר:

עצור - בבית הכלא.

(ב) כֹּה אָמַר יְהוָה עֹשֶׂה יְהוָה יוֹצֵר אוֹתָהּ לַהֲכִינָהּ יְהוָה שְׁמוֹ:

כה אמר י"י עשה - העושה זאת.

(ג) קְרָא אֵלַי וְאֶעֱנֶךָּ וְאַגִּידָה לְךָ גְּדֹלוֹת וּבְצֻרוֹת לֹא יָדַעְתָּם:

קרא אלי ואענך - להודיעך העתידות. **ונצורות** - שמורות בלבי לעשותם.

(ד) {פ} כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל בָּתֵּי הָעִיר הַזֹּאת וְעַל בָּתֵּי מַלְכֵי יְהוּדָה הַנְּתֻצִים אֶל הַסֹּלְלוֹת וְאֶל הֶחָרֶב:

הנתוצים אל הסוללות - לעשות מהם סוללות תלים שצבורים למעלה אשר בונים בני העיר לעלות אל הסוללות להלחם מעליהם אל הכשדים. **ואל החרב** - לתקפא שורא מן קדם דקטלין בחרבא.

(ה) בָּאִים לְהִלָּחֵם אֶת הַכַּשְׂדִּים וּלְמַלְאָם אֶת פִּגְרֵי הָאָדָם אֲשֶׁר הִכֵּיתִי בְאַפִּי וּבַחֲמָתִי וַאֲשֶׁר הִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהָעִיר הַזֹּאת עַל כָּל רָעָתָם:

ולמלאם את פגרי האדם - ואת הבתים אשר נתצו עושים קברות לפגרים שנהרגים בתוך העיר. **ואשר הסתרתי וגו'** - כה אמר י"י הנני מעלה לה וגו'.

(ו) הִנְנִי מַעֲלֶה לָהּ אֲרֵכָה וּמַרְפֵּא וּרְפָאתִים וְגִלִּיתִי לָהֶם עֲתֶרֶת שָׁלוֹם וֶאֱמֶת:

עתרת שלום - ברכת שלום, שלוד בלעז.

(ז) וַהֲשִׁבֹתִי אֶת שְׁבוּת יְהוּדָה וְאֶת שְׁבוּת יִשְׂרָאֵל וּבְנִתִים כְּבָרִאשֹׁנָה: (ח) וְטִהַרְתִּים מִכֹּל עֲוֹנָם אֲשֶׁר חָטְאוּ לִי וְסָלַחְתִּי (לכול) [לְכָל] עֲוֹנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ לִי וַאֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בִי: (ט) וְהָיְתָה לִי לְשֵׁם שָׂשׂוֹן לְתִהִלָּה וּלְתִפְאֶרֶת לְכֹל גּוֹיֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ אֶת כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אָנֹכִי עֹשֶׂה אוֹתָם וּפָחֲדוּ וְרָגְזוּ עַל כָּל הַטּוּבָה וְעַל כָּל הַשָּׁלוֹם אֲשֶׁר אָנֹכִי עֹשֶׂה לָהּ: (י) {ס} כֹּה| אָמַר יְהוָה עוֹד יִשָּׁמַע בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים חָרֵב הִוא מֵאֵין אָדָם וּמֵאֵין בְּהֵמָה בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַ֫ם הַנְשַׁמּוֹת מֵאֵין אָדָם וּמֵאֵין יוֹשֵׁב וּמֵאֵין בְּהֵמָה: (יא) קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה קוֹל אֹמְרִים הוֹדוּ אֶת יְהוָה צְבָאוֹת כִּי טוֹב יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ מְבִאִים תּוֹדָה בֵּית יְהוָה כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּת הָאָרֶץ כְּבָרִאשֹׁנָה אָמַר יְהוָה: (יב) {ס} כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹד יִהְיֶה| בַּמָּקוֹם הַזֶּה הֶחָרֵב מֵאֵין אָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל עָרָיו נְוֵה רֹעִים מַרְבְּצִים צֹאן:

נוה רועים - מדור רועים.

(יג) בְּעָרֵי הָהָר בְּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב וּבְאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֵי יְרוּשָׁלִַ֖ם וּבְעָרֵי יְהוּדָה עֹד תַּעֲבָרְנָה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנֶה אָמַר הוי׳:

עוד תעבורנה הצאן וגו' - יצאו ויבאו ישראל ע"י מנהיג הולך בראשם.

(יד) {ס} הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם הוי׳ וַהֲקִמֹתִי אֶת הַדָּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעַל בֵּית יְהוּדָה: (טו) בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא אַצְמִיחַ לְדָוִד צֶמַח צְדָקָה וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ: (טז) בַּיָּמִים הָהֵם תִּוָּשַׁע יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַ֖ם תִּשְׁכֹּון לָבֶטַח וְזֶה אֲשֶׁר יִקְרָא לָהּ הוי׳ | צִדְקֵנוּ: (יז) {ס} כִּי כֹה אָמַר הוי׳ לֹא יִכָּרֵת לְדָוִד אִישׁ יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא בֵּית יִשְׂרָאֵל:

לא יכרת - כריתות עולם אלא אם יפסוק סופו לחזור.

(יח) וְלַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם לֹא יִכָּרֵת אִישׁ מִלְּפָנַי מַעֲלֶה עוֹלָה וּמַקְטִיר מִנְחָה וְעֹשֶׂה זֶבַח כָּל הַיָּמִים:

כל הימים - לא יכרת להם זרע הראוי להעלות עולה ולהקטיר מנחה.

(יט) {פ} וַיְהִי דְּבַר הוי׳ אֶל יִרְמְיָהוּ לֵאמֹור: (כ) כֹּה אָמַר הוי׳ אִם תָּפֵרּוּ אֶת בְּרִיתִי הַיֹּום וְאֶת בְּרִיתִי הַלָּיְלָה וּלְבִלְתִּי הֱיוֹת יוֹמָם וָלַיְלָה בְּעִתָּם:

אם תפרו את בריתי היום - אם תוכלו להפר את בריתי אשר כרתי את היום ואת הלילה להיותם בעתם אשר כרתי לנח ובניו ויום ולילה לא ישבותו (בראשית ח', כ"ב).

(כא) גַּם בְּרִיתִי תֵּפַר אֶת דָּוִד עַבְדִּי מִהְיוֹת לוֹ בֵן מֹלֵךְ עַל כִּסְאוֹ וְאֶת הַלְוִיִּם הַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתָי: (כב) אֲשֶׁר לֹא יִסָּפֵר צְבָא הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִמַּד חֹול הַיָּם כֵּן אַרְבֶּה אֶת זֶרַע דָּוִד עַבְדִּי וְאֶת הַלְוִיִּם מְשָׁרְתָי אֹתִי: (כג) {ס} וַיְהִי דְּבַר הוי׳ אֶל יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: (כד) הֲלֹוא רָאִיתָ מָה הָעָם הַזֶּה דִּבְּרוּ לֵאמֹר שְׁתֵּי הַמִּשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר בָּחַר יְהוָה בָּהֶם וַיִּמְאָסֵם וְאֶת עַמִּי יִנְאָצוּן מִהְיוֹת עוֹד גּוֹי לִפְנֵיהֶם:

שתי המשפחות - המלכות והכהונה. **ואת עמי ינאצון** - ובדברים האלה הם גורמים לעמי לנאץ מהיות גוי לי. **לפניהם** - לפני דבריהם אלה שמלמדין אותן לומר לא ישוב הקב"ה מחרונו עוד ולא תועיל לכם תשובה.

(כה) {ס} כֹּה אָמַר הוי׳ אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי:

אם לא בריתי וגו' - אי אפשר שלא יתקיים הברית שכרתי ליום ולילה להיות בעתם ואי אפשר לחוקות שמים וארץ ליבטל כאלו לא שמתים גם זרע יעקב וגו' (ירמיהו ל"ג, כ"ו) ורבותינו דרשוהו (נדרים ל"ב, א) לענין ברית התורה ללמוד מכאן שבשביל התורה נבראו שמים וארץ אך אין המדרש מיושב על סדר המקראות.

(כו) גַּם זֶרַע יַעֲקֹב וְדָוִד עַבְדִּי אֶמְאַס מִקַּחַת מִזַּרְעוֹ מֹשְׁלִים אֶל זֶרַע אַבְרָהָם יִשְׂחָק וְיַעֲקֹב כִּי [אָשִׁיב] (אשוב) אֶת שְׁבוּתָם וְרִחַמְתִּים:

נ"ך יומי – יום רביעי כ"א חשון

ירמיה פרק ל"ד

(א) {פ} הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה בְּנְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל | וְכָל חֵילוֹ וְכָל מַמְלְכוֹת אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתָּ יָדוֹ וְכָל הָעַמִּים נִלְחָמִים עַל יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל עָרֶיהָ לֵאמֹר: (ב) כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָלוֹךְ וְאָמַרְתָּ אֶל צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל וּשְׂרָפָהּ בָּאֵשׁ: (ג) וְאַתָּה לֹא תִמָּלֵט מִיָּדוֹ כִּי תָפֹשׂ תִּתָּפֵשׂ וּבְיָדוֹ תִנָּתֵן וְעֵינֶיךָ אֶת עֵינֵי מֶלֶךְ בָּבֶל תִּרְאֶינָה וּפִיהוּ אֶת פִּיךָ יְדַבֵּר וּבָבֶל תָּבוֹא: (ד) אַךְ שְׁמַע דְּבַר יְהוָה צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה כֹּה אָמַר יְהוָה עָלֶיךָ לֹא תָמוּת בֶּחָרֶב: (ה) בְּשָׁלוֹם תָּמוּת וּכְמִשְׂרְפוֹת אֲבוֹתֶיךָ הַמְּלָכִים הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ כֵּן יִשְׂרְפוּ לָךְ וְהוֹי אָדוֹן יִסְפְּדוּ לָךְ כִּי דָבָר אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם יְהוָה:

בשלום תמות - אמרו רבותינו: שמת נבוכדנצר בימיו שכל ימי נבוכדנצר לא יצאו אסיריו מאסיריהם וכשמת נבוכדנצר יצא צדקיה מבית האסורים ולמחרת מת וקברוהו בכבוד.
ובמשרפות אבותיך - כך היה דרכם לשרוף על המלכים מטתן וכלי תשמישן.

(ו) {ס} וַיְדַבֵּר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּירוּשָׁלִַם: (ז) וְחֵיל מֶלֶךְ בָּבֶל נִלְחָמִים עַל יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל עָרֵי יְהוּדָה הַנּוֹתָרוֹת אֶל לָכִישׁ וְאֶל עֲזֵקָה כִּי הֵנָּה נִשְׁאָרוּ בְעָרֵי יְהוּדָה עָרֵי מִבְצָר: (ח) {פ} הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה אַחֲרֵי כְּרֹת הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ בְּרִית אֶת כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם לִקְרָא לָהֶם דְּרוֹר:

אחרי כרות המלך - בשנה השביעית למלכו כך שנינו בסדר עולם (סדר עולם רבה כ"ו) ויהי בשנה השביעית באו אנשים מזקני יהודה לדרוש את י"י (יחזקאל כ׳:א׳) אמרו ליחזקאל עבד כהן שמכרו רבו מהו שיאכל בתרומה כלומר לפי שהיו רוצין לומר לא נענש על המצות על שהחזירו את העבדים.

(ט) לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִי וְהָעִבְרִיָּה חָפְשִׁים לְבִלְתִּי עֲבָד בָּם בִּיהוּדִי אָחִיהוּ אִישׁ: (י) וַיִּשְׁמְעוּ כָּל הַשָּׂרִים וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בָּאוּ בַבְּרִית לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ חָפְשִׁים לְבִלְתִּי עֲבָד בָּם עוֹד וַיִּשְׁמְעוּ וַיְשַׁלֵּחוּ: (יא) וַיָּשׁוּבוּ אַחֲרֵי כֵן וַיָּשִׁבוּ אֶת הָעֲבָדִים וְאֶת הַשְּׁפָחוֹת אֲשֶׁר שִׁלְּחוּ חָפְשִׁים [וַיִּכְבְּשׁוּם] (ויכבישום) לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת: (יב) {פ} וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר: (יג) כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי כָּרַתִּי בְרִית אֶת אֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הוֹצִאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים לֵאמֹר: (יד) מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תְּשַׁלְּחוּ אִישׁ אֶת אָחִיו הָעִבְרִי אֲשֶׁר יִמָּכֵר לְךָ וַעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וְשִׁלַּחְתּוֹ

חָפְשִׁי מֵעַמֶּךָ וְלֹא שָׁמְעוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם: (טו) וַתָּשֻׁבוּ אַתֶּם הַיּוֹם וַתַּעֲשׂוּ אֶת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי לִקְרֹא דְרוֹר אִישׁ לְרֵעֵהוּ וַתִּכְרְתוּ בְרִית לְפָנַי בַּבַּיִת אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו: (טז) וַתָּשֻׁבוּ וַתְּחַלְּלוּ אֶת שְׁמִי וַתָּשִׁבוּ אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ אֲשֶׁר שִׁלַּחְתֶּם חָפְשִׁים לְנַפְשָׁם וַתִּכְבְּשׁוּ אֹתָם לִהְיוֹת לָכֶם לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת: (יז) {ס} לָכֵן כֹּה אָמַר הוי' אַתֶּם לֹא שְׁמַעְתֶּם אֵלַי לִקְרֹא דְרוֹר אִישׁ לְאָחִיו וְאִישׁ לְרֵעֵהוּ הִנְנִי קֹרֵא לָכֶם דְּרוֹר נְאֻם הוי' אֶל הַחֶרֶב אֶל הַדֶּבֶר וְאֶל הָרָעָב וְנָתַתִּי אֶתְכֶם [לְזַעֲוָה] (לזועה) לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ:

הנני קורא לכם דרור - מאתי שאיני אדון לכם להציל ותהיו הפקר אל החרב ואל הרעב.

(יח) וְנָתַתִּי אֶת הָאֲנָשִׁים הָעֹבְרִים אֶת בְּרִתִי אֲשֶׁר לֹא הֵקִימוּ אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרְתוּ לְפָנַי הָעֵגֶל אֲשֶׁר כָּרְתוּ לִשְׁנַיִם וַיַּעַבְרוּ בֵּין בְּתָרָיו:

העגל אשר כרתו לשנים - כשחזרו וכבשום כרתו כולם ברית למרוד במקום וכרתו העגל לשנים ועברו בין בתריו למרוד בו והיא היתה ברית חזקה וגמורה לאמר ככה יבתר ויחלק העובר עליה.

(יט) שָׂרֵי יְהוּדָה וְשָׂרֵי יְרוּשָׁלַם הַסָּרִסִים וְהַכֹּהֲנִים וְכֹל עַם הָאָרֶץ הָעֹבְרִים בֵּין בִּתְרֵי הָעֵגֶל: (כ) וְנָתַתִּי אוֹתָם בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וְהָיְתָה נִבְלָתָם לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ: (כא) וְאֶת צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאֶת שָׂרָיו אֶתֵּן בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וּבְיַד חֵיל מֶלֶךְ בָּבֶל הָעֹלִים מֵעֲלֵיכֶם:

העולים מעליכם - מפני חיל פרעה (ירמיהו ל"ז:י"א) שיצא ממצרים כמו שמפורש בספר זה.

(כב) הִנְנִי מְצַוֶּה נְאֻם הוי' וַהֲשִׁבֹתִים אֶל הָעִיר הַזֹּאת וְנִלְחֲמוּ עָלֶיהָ וּלְכָדוּהָ וּשְׂרָפֻהָ בָאֵשׁ וְאֶת עָרֵי יְהוּדָה אֶתֵּן שְׁמָמָה מֵאֵין יֹשֵׁב:

הנני מצוה - ושב חיל פרעה לארצו והכשדים ישובו עליכם.

נ"ך יומי – יום חמישי כ"ב חשון

ירמיה ל"ה

(א) {פ} הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה בִּימֵי יְהוֹיָקִים בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר: (ב) הָלוֹךְ אֶל בֵּית הָרֵכָבִים וְדִבַּרְתָּ אוֹתָם וְהֵבֵאוֹתָם בֵּית יְהוָה אֶל אַחַת הַלְּשָׁכוֹת וְהַשְׁקִיתָ אוֹתָם יָיִן:

אל בית הרכבים - בני יונדב בן רכב ומבני יתרו היו.

(ג) וָאֶקַּח אֶת יַאַזַנְיָה בֶן יִרְמְיָהוּ בֶּן חֲבַצִּנְיָה וְאֶת אֶחָיו וְאֶת כָּל בָּנָיו וְאֵת כָּל בֵּית הָרֵכָבִים: (ד) וָאָבִא אֹתָם בֵּית יְהוָה אֶל לִשְׁכַּת בְּנֵי חָנָן בֶּן יִגְדַּלְיָהוּ אִישׁ הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר אֵצֶל לִשְׁכַּת הַשָּׂרִים אֲשֶׁר מִמַּעַל לְלִשְׁכַּת מַעֲשָׂיָהוּ בֶן שַׁלֻּם שֹׁמֵר הַסַּף:

איש האלקים - נביא די"י. **שומר הסף** - אמרכלא טרשוריר בלעז.

(ה) וָאֶתֵּן לִפְנֵי בְּנֵי בֵית הָרֵכָבִים גְּבִעֵים מְלֵאִים יַיִן וְכוֹסוֹת וָאֹמַר אֲלֵיהֶם שְׁתוּ יָיִן: (ו) וַיֹּאמְרוּ לֹא נִשְׁתֶּה יָיִן כִּי יוֹנָדָב בֶּן רֵכָב אָבִינוּ צִוָּה עָלֵינוּ לֵאמֹר לֹא תִשְׁתּוּ יַיִן אַתֶּם וּבְנֵיכֶם עַד עוֹלָם: (ז) וּבַיִת לֹא תִבְנוּ וָזֶרַע לֹא תִזְרָעוּ וְכֶרֶם לֹא תִטָּעוּ וְלֹא יִהְיֶה לָכֶם כִּי בָּאֳהָלִים תֵּשְׁבוּ כָּל יְמֵיכֶם לְמַעַן תִּחְיוּ יָמִים רַבִּים עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם גָּרִים שָׁם:

באהלים תשבו - במדבריות אשר אתם גרים שם לא היה להם חלק בארץ שבני גרים היו.

(ח) וַנִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוֹנָדָב בֶּן רֵכָב אָבִינוּ לְכֹל אֲשֶׁר צִוָּנוּ לִבְלְתִּי שְׁתוֹת יַיִן כָּל יָמֵינוּ אֲנַחְנוּ נָשֵׁינוּ בָּנֵינוּ וּבְנֹתֵינוּ: (ט) וּלִבְלְתִּי בְּנוֹת בָּתִּים לִשְׁבְתֵּנוּ וְכֶרֶם וְשָׂדֶה וָזֶרַע לֹא יִהְיֶה לָנוּ: (י) וַנֵּשֶׁב בָּאָהָלִים וַנִּשְׁמַע וַנַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּנוּ יוֹנָדָב אָבִינוּ: (יא) וַיְהִי בַּעֲלוֹת נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל אֶל הָאָרֶץ וַנֹּאמֶר בֹּאוּ וְנָבוֹא יְרוּשָׁלַם מִפְּנֵי חֵיל הַכַּשְׂדִּים וּמִפְּנֵי חֵיל אֲרָם וַנֵּשֶׁב בִּירוּשָׁלִם:

ויהי בעלות נבוכדראצר - על כרחנו באנו העיר לכך עכשיו אנו יושבים בבתים.

(יב) {פ} וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: (יג) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל הָלֹךְ וְאָמַרְתָּ לְאִישׁ יְהוּדָה וּלְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם הֲלוֹא תִקְחוּ מוּסָר לִשְׁמֹעַ אֶל דְּבָרַי נְאֻם יְהוָה: (יד) הוּקַם אֶת דִּבְרֵי יְהוֹנָדָב בֶּן רֵכָב אֲשֶׁר צִוָּה אֶת בָּנָיו לִבְלְתִּי שְׁתוֹת יַיִן וְלֹא שָׁתוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי שָׁמְעוּ אֶת מִצְוַת אֲבִיהֶם וְאָנֹכִי דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם הַשְׁכֵּם וְדַבֵּר וְלֹא שְׁמַעְתֶּם אֵלָי: (טו) וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת כָּל עַבְדַי הַנְּבִאִים | הַשְׁכֵּם וְשָׁלֹחַ | לֵאמֹר שֻׁבוּ נָא אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וְהֵיטִיבוּ מַעַלְלֵיכֶם וְאַל תֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם וּשְׁבוּ אֶל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וְלַאֲבֹתֵיכֶם וְלֹא הִטִּיתֶם אֶת אָזְנְכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם אֵלָי: (טז) כִּי הֵקִימוּ בְּנֵי יְהוֹנָדָב בֶּן רֵכָב אֶת

מִצְוֹת אֲבִיהֶם אֲשֶׁר צִוָּם וְהָעָם הַזֶּה לֹא שָׁמְעוּ אֵלָי: (יז) לָכֵן כֹּה אָמַר הוי' אֱלֹקֵי צְבָאוֹת אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִיא אֶל יְהוּדָה וְאֶל כָּל יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ‍ִם אֵת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עֲלֵיהֶם כִּי דִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם וְלֹא שָׁמֵעוּ וָאֶקְרָא לָהֶם וְלֹא עָנוּ: (יח) וּלְבֵית הָרֵכָבִים אָמַר יִרְמְיָהוּ כֹּה אָמַר הוי' צְבָאוֹת אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל יַעַן אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם עַל מִצְוַת יְהוֹנָדָב אֲבִיכֶם וַתִּשְׁמְרוּ אֶת כָּל מִצְוֹתָיו וַתַּעֲשׂוּ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם: (יט) לָכֵן כֹּה אָמַר הוי' צְבָאוֹת אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִכָּרֵת אִישׁ לִיהוֹנָדָב בֶּן רֵכָב עֹמֵד לְפָנַי כָּל הַיָּמִים:

נ"ך יומי – יום ששי כ"ג חשון

ירמיה פרק ל"ו

(א) {פ} וַיְהִי בַּשָּׁנָה הָרְבִעִית לִיהוֹיָקִים בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְיָ לֵאמֹר: (ב) קַח לְךָ מְגִלַּת סֵפֶר וְכָתַבְתָּ אֵלֶיהָ אֵת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל יְהוּדָה וְעַל כָּל הַגּוֹיִם מִיּוֹם דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ מִימֵי יֹאשִׁיָּהוּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה: (ג) אוּלַי יִשְׁמְעוּ בֵּית יְהוּדָה אֵת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי חֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת לָהֶם לְמַעַן יָשׁוּבוּ אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וְסָלַחְתִּי לַעֲוֹנָם וּלְחַטָּאתָם: (ד) {ס} וַיִּקְרָא יִרְמְיָהוּ אֶת בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה וַיִּכְתֹּב בָּרוּךְ מִפִּי יִרְמְיָהוּ אֶת כָּל דִּבְרֵי יְיָ אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו עַל מְגִלַּת סֵפֶר: (ה) וַיְצַוֶּה יִרְמְיָהוּ אֶת בָּרוּךְ לֵאמֹר אֲנִי עָצוּר לֹא אוּכַל לָבוֹא בֵּית יְיָ:

עצור - בבית הכלא.

(ו) וּבָאתָ אַתָּה וְקָרָאתָ בַמְּגִלָּה אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ מִפִּי אֶת דִּבְרֵי יְיָ בְּאָזְנֵי הָעָם בֵּית יְיָ בְּיוֹם צוֹם וְגַם בְּאָזְנֵי כָל יְהוּדָה הַבָּאִים מֵעָרֵיהֶם תִּקְרָאֵם: (ז) אוּלַי תִּפֹּל תְּחִנָּתָם לִפְנֵי יְיָ וְיָשֻׁבוּ אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה כִּי גָדוֹל הָאַף וְהַחֵמָה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ אֶל הָעָם הַזֶּה: (ח) וַיַּעַשׂ בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּהוּ יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לִקְרֹא בַסֵּפֶר דִּבְרֵי יְיָ בֵּית יְיָ: (ט) {פ} וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַחֲמִשִּׁית לִיהוֹיָקִים בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בַּחֹדֶשׁ הַתְּשִׁעִי קָרְאוּ צוֹם לִפְנֵי יְיָ כָּל הָעָם בִּירוּשָׁלִַם וְכָל הָעָם הַבָּאִים מֵעָרֵי יְהוּדָה בִּירוּשָׁלִָם: (י) וַיִּקְרָא בָרוּךְ בַּסֵּפֶר אֶת דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֵּית יְיָ בִּלְשְׁכַּת גְּמַרְיָהוּ בֶן שָׁפָן הַסֹּפֵר בֶּחָצֵר הָעֶלְיוֹן פֶּתַח שַׁעַר בֵּית יְיָ הֶחָדָשׁ בְּאָזְנֵי כָל הָעָם:

פתח שער בית י"י החדש - הוא שער המזרחי כן תירגם יונתן.

(יא) וַיִּשְׁמַע מִכָּיְהוּ בֶן גְּמַרְיָהוּ בֶן שָׁפָן אֶת כָּל דִּבְרֵי יְיָ מֵעַל הַסֵּפֶר: (יב) וַיֵּרֶד בֵּית הַמֶּלֶךְ עַל לִשְׁכַּת הַסֹּפֵר וְהִנֵּה שָׁם כָּל הַשָּׂרִים יוֹשְׁבִים אֱלִישָׁמָע הַסֹּפֵר וּדְלָיָהוּ בֶן שְׁמַעְיָהוּ וְאֶלְנָתָן בֶּן עַכְבּוֹר וּגְמַרְיָהוּ בֶן שָׁפָן וְצִדְקִיָּהוּ בֶן חֲנַנְיָהוּ וְכָל הַשָּׂרִים: (יג) וַיַּגֶּד לָהֶם מִכָּיְהוּ אֵת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע בִּקְרֹא בָרוּךְ בַּסֵּפֶר בְּאָזְנֵי הָעָם: (יד) וַיִּשְׁלְחוּ כָל הַשָּׂרִים אֶל בָּרוּךְ אֶת יְהוּדִי בֶּן נְתַנְיָהוּ בֶן שֶׁלֶמְיָהוּ בֶן כּוּשִׁי לֵאמֹר הַמְּגִלָּה אֲשֶׁר קָרָאתָ בָהּ בְּאָזְנֵי הָעָם קְחֶנָּה בְיָדְךָ וָלֶךְ וַיִּקַּח בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּהוּ אֶת הַמְּגִלָּה בְּיָדוֹ וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם: (טו) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו שֵׁב נָא וּקְרָאֶנָּה בְאָזְנֵינוּ וַיִּקְרָא בָרוּךְ בְּאָזְנֵיהֶם: (טז) וַיְהִי כְּשָׁמְעָם אֶת כָּל הַדְּבָרִים פָּחֲדוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיֹּאמְרוּ אֶל בָּרוּךְ הַגֵּד נַגִּיד לַמֶּלֶךְ אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

הגיד נגיד למלך - אולי ישמע.

(יז) וְאֶת בָּרוּךְ שָׁאֲלוּ לֵאמֹר הַגֶּד נָא לָנוּ אֵיךְ כָּתַבְתָּ אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּיו: (יח) וַיֹּאמֶר לָהֶם בָּרוּךְ מִפִּיו יִקְרָא אֵלַי אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַאֲנִי כֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בַּדְיוֹ:

(יט) {ס} וַיֹּאמְרוּ הַשָּׂרִים אֶל בָּרוּךְ לֵךְ הִסָּתֵר אַתָּה וְיִרְמְיָהוּ וְאִישׁ אַל יֵדַע אֵיפֹה אַתֶּם: (כ) וַיָּבֹאוּ אֶל הַמֶּלֶךְ חָצֵרָה וְאֶת הַמְּגִלָּה הִפְקִדוּ בְלִשְׁכַת אֱלִישָׁמָע הַסֹּפֵר וַיַּגִּידוּ בְאָזְנֵי הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל הַדְּבָרִים:

חצרה - אל החצר כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה.

(כא) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת יְהוּדִי לָקַחַת אֶת הַמְּגִלָּה וַיִּקָּחֶהָ מִלִּשְׁכַת אֱלִישָׁמָע הַסֹּפֵר וַיִּקְרָאָהָ יְהוּדִי בְּאָזְנֵי הַמֶּלֶךְ וּבְאָזְנֵי כָּל הַשָּׂרִים הָעֹמְדִים מֵעַל הַמֶּלֶךְ: (כב) וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בֵּית הַחֹרֶף בַּחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי וְאֶת הָאָח לְפָנָיו מְבֹעֶרֶת:

ואת האח - פירשו רבותינו: עצים על שם שנדלקים באחוה, כלומר שנדלקים זה מזה כאחים. ולפי פשוטו משמע שהוא כלי שמבערין עליו אור לפני השרים.

(כג) וַיְהִי כְּקָרְאוֹ יְהוּדִי שָׁלֹשׁ דְּלָתוֹת וְאַרְבָּעָה יִקָּרֵעָה בְּתַעַר הַסֹּפֵר וְהַשְׁלֵךְ אֶל הָאֵשׁ אֲשֶׁר אֶל הָאָח עַד תֹּם כָּל הַמְּגִלָּה עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הָאָח:

שלש דלתות - רבותינו אמרו (מו"ק כ"ו, א; בראשית רבה מ"ב, ג'): מגלת קינות היתה קראו לפניו איכה בכה תבכה גלתה יהודה דרכי ציון אבילות (איכה א', ב'-ד') בכל זה לא חש אמר אני מלך על הנותרים כיון שקרא היו צריה לראש (איכה א', ה') אמר מעכשיו איני מלך מיד ויקרעה בתער הסופר. **יקרעה** - כמו קרעה.

(כד) וְלֹא פָחֲדוּ וְלֹא קָרְעוּ אֶת בִּגְדֵיהֶם הַמֶּלֶךְ וְכָל עֲבָדָיו הַשֹּׁמְעִים אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: (כה) וְגַם אֶלְנָתָן וּדְלָיָהוּ וּגְמַרְיָהוּ הִפְגְּעוּ בַמֶּלֶךְ לִבְלְתִּי שְׂרֹף אֶת הַמְּגִלָּה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם:

הפגיעו - התחננו.

(כו) וַיְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ אֶת יְרַחְמְאֵל בֶּן הַמֶּלֶךְ וְאֶת שְׂרָיָהוּ בֶן עַזְרִיאֵל וְאֶת שֶׁלֶמְיָהוּ בֶּן עַבְדְּאֵל לָקַחַת אֶת בָּרוּךְ הַסֹּפֵר וְאֶת יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא וַיַּסְתִּרֵם הוי': (כז) {ס} וַיְהִי דְבַר הוי' אֶל יִרְמְיָהוּ אַחֲרֵי שְׂרֹף הַמֶּלֶךְ אֶת הַמְּגִלָּה וְאֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כָּתַב בָּרוּךְ מִפִּי יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: (כח) שׁוּב קַח לְךָ מְגִלָּה אַחֶרֶת וּכְתֹב עָלֶיהָ אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַמְּגִלָּה הָרִאשֹׁנָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה: (כט) וְעַל יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה תֹּאמַר כֹּה אָמַר הוי' אַתָּה שָׂרַפְתָּ אֶת הַמְּגִלָּה הַזֹּאת לֵאמֹר מַדּוּעַ כָּתַבְתָּ עָלֶיהָ לֵאמֹר בֹּא יָבוֹא מֶלֶךְ בָּבֶל וְהִשְׁחִית אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וְהִשְׁבִּית מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה: (ל) {ס} לָכֵן כֹּה אָמַר הוי' עַל יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה לֹא יִהְיֶה לוֹ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דָוִד וְנִבְלָתוֹ תִּהְיֶה מֻשְׁלֶכֶת לַחֹרֶב בַּיּוֹם וְלַקֶּרַח בַּלָּיְלָה: (לא) וּפָקַדְתִּי עָלָיו וְעַל זַרְעוֹ וְעַל עֲבָדָיו אֶת עֲוֹנָם וְהֵבֵאתִי עֲלֵיהֶם וְעַל יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְאֶל אִישׁ יְהוּדָה אֶת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם וְלֹא שָׁמֵעוּ: (לב) וְיִרְמְיָהוּ לָקַח מְגִלָּה אַחֶרֶת וַיִּתְּנָהּ אֶל בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּהוּ הַסֹּפֵר וַיִּכְתֹּב עָלֶיהָ מִפִּי יִרְמְיָהוּ אֵת כָּל דִּבְרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה בָּאֵשׁ וְעוֹד נוֹסַף עֲלֵיהֶם דְּבָרִים רַבִּים כָּהֵמָּה:

דברים רבים כהמה - מתחלה היו שלש אלפא ביתין איכה ישבה איכה יעיב איכה יועם והוסיף עליה אני הגבר שכל אות משולשת בה:

נ"ך יומי – שבת קודש כ"ד חשון - פרשת חיי שרה

ירמיה פרק ל"ז

(א) {פ} וַיִּמְלֹךְ מֶלֶךְ צִדְקִיָּהוּ בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ תַּחַת כָּנְיָהוּ בֶּן יְהוֹיָקִים אֲשֶׁר הִמְלִיךְ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בְּאֶרֶץ יְהוּדָה:

וימלך מלך - לפי שמעתה בא לספר ולומר שנתקיימו הפורעניות שנבא עד הנה התחיל לומר כן ובבא עת הפקודה שיקרבו הימים להתקיים הדברים וימלך מלך אחר על יהודה תחת כניהו בן יהויקים וגו'.

(ב) וְלֹא שָׁמַע הוּא וַעֲבָדָיו וְעַם הָאָרֶץ אֶל דִּבְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא: (ג) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ אֶת יְהוּכָל בֶּן שֶׁלֶמְיָה וְאֶת צְפַנְיָהוּ בֶן מַעַשִׂיָּהוּ הַכֹּהֵן אֶל יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר הִתְפַּלֶל נָא בַעֲדֵנוּ אֶל יְהוָה אֱלֹקֵינוּ: (ד) וְיִרְמְיָהוּ בָּא וְיֹצֵא בְּתוֹךְ הָעָם וְלֹא נָתְנוּ אֹתוֹ בֵּית [הַכְּלוּא] (הכליא):

וירמיהו בא ויוצא בתוך העם - כשמלך צדקיהו צוה והוציאוהו מבית הכלא שכלאו יהויקים שצדקיה היה צדיק ודורו רשעים ויהויקי' היה רשע ודורו צדיקים.

(ה) וְחֵיל פַּרְעֹה יָצָא מִמִּצְרָיִם וַיִּשְׁמְעוּ הַכַּשְׂדִּים הַצָּרִים עַל יְרוּשָׁלַ‍ִם אֶת שִׁמְעָם וַיַּעֲלוּ מֵעַל יְרוּשָׁלָ‍ִם:

וחיל פרעה יצא ממצרים - לעזרה ליהודה.

(ו) {פ} וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר: (ז) כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה תֹאמְרוּ אֶל מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם אֵלַי לִדְרֹשֵׁנִי הִנֵּה חֵיל פַּרְעֹה הַיֹּצֵא לָכֶם לְעֶזְרָה שָׁב לְאַרְצוֹ מִצְרָיִם:

שב לארצו מצרים - בספינות היו באים ורמז הקב"ה לים והציף עליו כמו נודות ואובות דומות לעורות בני אדם אמרו זה לזה מה זאת אמרו אלו אבותינו שטבעום אבותיהם של אלו שאנו הולכים לעזרתם בים מיד שבו לארצם.

(ח) וְשָׁבוּ הַכַּשְׂדִּים וְנִלְחֲמוּ עַל הָעִיר הַזֹּאת וּלְכָדֻהָ וּשְׂרָפֻהָ בָאֵשׁ: (ט) {פ} כֹּה אָמַר יְהוָה אַל תַּשִּׁאוּ נַפְשֹׁתֵיכֶם לֵאמֹר הָלֹךְ יֵלְכוּ מֵעָלֵינוּ הַכַּשְׂדִּים כִּי לֹא יֵלֵכוּ: (י) כִּי אִם הִכִּיתֶם כָּל חֵיל כַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים אִתְּכֶם וְנִשְׁאֲרוּ בָם אֲנָשִׁים מְדֻקָּרִים אִישׁ בְּאָהֳלוֹ יָקוּמוּ וְשָׂרְפוּ אֶת הָעִיר הַזֹּאת בָּאֵשׁ: (יא) וְהָיָה בְּהֵעָלוֹת חֵיל הַכַּשְׂדִּים מֵעַל יְרוּשָׁלַ‍ִם מִפְּנֵי חֵיל פַּרְעֹה: (יב) {ס} וַיֵּצֵא יִרְמְיָהוּ מִירוּשָׁלַ‍ִם לָלֶכֶת אֶרֶץ בִּנְיָמִן לַחֲלֵק מִשָּׁם בְּתוֹךְ הָעָם:

לחלק משם בתוך העם - לפלגא אחסנתא דיליה בגו עמא ובעוד הכשדים צרים עליה לא היה יוצא ממנה שמתפלל על העיר שלא תלכד.

(יג) וַיְהִי הוּא בְּשַׁעַר בִּנְיָמִן וְשָׁם בָּעַל פְּקֻדֹּת וּשְׁמוֹ יִרְאִיָּה בֶּן שֶׁלֶמְיָה בֶּן חֲנַנְיָה וַיִּתְפֹּשׂ אֶת יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר אֶל הַכַּשְׂדִּים אַתָּה נֹפֵל:

ושם בעל פקידות - ממונה לשמור שלא יצא איש מן העיר להשלים אל הכשדים. **בן שלמיה בן חנניה** - הוא חנניה בן עזור (ירמיהו כ"ח, א') בן בנו היה זה ולכך יחסו הכתוב ללמד שכל המחניף לרשע סוף נופל בידו או ביד בנו או ביד בן בנו וירמיה החניף לו שאמר לו אמן יקים י"י את דבריך (ירמיהו כ"ח, ו'), ומדרש אגדה שצוה חנניה את בנו ראה שאני מת על ידי ירמיה והעמידני שקרן בנבואתי אם תוכל להכשילו הכשילהו ובנו צוה גם הוא לבניו כך וכשהגיע שעה הכשילו.

(יד) וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ שֶׁקֶר אַיְנְךָ נֹפֵל עַל הַכַּשְׂדִּים וְלֹא שָׁמַע אֵלָיו וַיִּתְפֹּשׂ יִרְאִיָּה בִּירְמְיָהוּ וַיְבִאֵהוּ אֶל הַשָּׂרִים: (טו) וַיִּקְצְפוּ הַשָּׂרִים עַל יִרְמְיָהוּ וְהִכּוּ אֹתוֹ וְנָתְנוּ אוֹתוֹ בֵּית הָאֲסוּר בֵּית יְהוֹנָתָן הַסֹּפֵר כִּי אֹתוֹ עָשׂוּ לְבֵית הַכֶּלֶא: (טז) כִּי בָא יִרְמְיָהוּ אֶל בֵּית הַבּוֹר וְאֶל הַחֲנִיוֹת וַיֵּשֶׁב שָׁם יִרְמְיָהוּ יָמִים רַבִּים:

ואל החניות - תירגם יונתן לגיו מן חנואתא חניות היו לפני אותו בית הכלא.

(יז) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ וַיִּקָּחֵהוּ וַיִּשְׁאָלֵהוּ הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ בַּסֵּתֶר וַיֹּאמֶר הֲיֵשׁ דָּבָר מֵאֵת יְיָ וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ יֵשׁ וַיֹּאמֶר בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל תִּנָּתֵן: (יח) וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ מֶה חָטָאתִי לְךָ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלָעָם הַזֶּה כִּי נְתַתֶּם אוֹתִי אֶל בֵּית הַכֶּלֶא: (יט) [וְאַיֵּהּ] (ואיו) נְבִיאֵיכֶם אֲשֶׁר נִבְּאוּ לָכֶם לֵאמֹר לֹא יָבֹא מֶלֶךְ בָּבֶל עֲלֵיכֶם וְעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת: (כ) וְעַתָּה שְׁמַע נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ תִּפָּל נָא תְחִנָּתִי לְפָנֶיךָ וְאַל תְּשִׁבֵנִי בֵּית יְהוֹנָתָן הַסֹּפֵר וְלֹא אָמוּת שָׁם: (כא) וַיְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ וַיַּפְקְדוּ אֶת יִרְמְיָהוּ בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה וְנָתֹן לוֹ כִּכַּר לֶחֶם לַיּוֹם מִרְחוֹב הָאֹפִים עַד תֻּם כָּל הַלֶּחֶם מִן הָעִיר וַיֵּשֶׁב יִרְמְיָהוּ בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה:

מחוץ האופים - משוק נחתומים כמו וחוצות תשים לך בדמשק (מלכים א כ', ל"ד):

פרק משנה שבועי - פרשת חיי שרה

עבודה זרה פרק א׳

(א) לִפְנֵי אֵידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם שִׁלשָׁה יָמִים אָסוּר לָשֵׂאת וְלָתֵת עִמָּהֶן, לְהַשְׁאִילָן וְלִשְׁאֹל מֵהֶן, לְהַלְוֹתָן וְלִלְוֹת מֵהֶן, לְפָרְעָן וְלִפָּרַע מֵהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, נִפְרָעִין מֵהֶן מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵצֵר לוֹ. אָמְרוּ לוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁמֵּצֵר הוּא עַכְשָׁיו, שָׂמֵחַ הוּא לְאַחַר זְמָן.

רבי עובדיה מברטנורא

לִפְנֵי אֵידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם. שֵׁם כִּנּוּי לִגְנַאי לְחַגֵּיהֶם וּלְמוֹעֲדֵיהֶם: **לָשֵׂאת וְלָתֵת.** לִמְכֹּר וְלִקְנוֹת. מִשּׁוּם דְּאָזְלֵי וּמוֹדוּ לַעֲבוֹדָה זָרָה בְּיוֹם אֵידָם: **לְהַשְׁאִילָן.** בְּהֵמָה וְכֵלִים, מִידֵי דְּהַדְרָא בְּעֵינָא: **לְהַלְוֹתָם.** מָעוֹת. דְּלֹא הַדְרֵי בְּעֵין, דְּמִלְוָה לְהוֹצָאָה נִתְּנָה: **לְפָרְעָן.** כְּשֶׁהֵן נִפְרָעִים אָזְלוּ וּמוֹדוּ לַעֲבוֹדָה זָרָה בְּיוֹם אֵידָם: **מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵצֵר.** עַל מְעוֹתָיו שֶׁאֵינָם חוֹזְרִים לוֹ, וְלֹא אָזֵיל וּמוֹדֶה: **שָׂמֵחַ הוּא לְאַחַר זְמָן.** לְמָחָר בְּיוֹם אֵידוֹ, וְאָזֵיל וּמוֹדֶה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְדַוְקָא בְּמִלְוָה בִּשְׂטָר אָסוּר לְהִפָּרַע מֵהֶם, אֲבָל בְּמִלְוָה עַל פֶּה שָׂרֵי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַצִּיל מִיָּדָם:

(ב) רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, שִׁלשָׁה יָמִים לִפְנֵיהֶם וּשְׁלשָׁה יָמִים לְאַחֲרֵיהֶם, אָסוּר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לִפְנֵי אֵידֵיהֶן אָסוּר, לְאַחַר אֵידֵיהֶן מֻתָּר.

רבי עובדיה מברטנורא

לְאַחַר אֵידֵיהֶן מֻתָּר. וְכֵן הֲלָכָה. וּבַגּוֹלָה שֶׁאֵין אָנוּ יְכוֹלִים לְהַעֲמִיד עַצְמֵנוּ מִלְּשָׂא וְלִתֵּן עִמָּהֶם, שֶׁעִקַּר פַּרְנָסָתֵנוּ מֵהֶם, וְעוֹד מִשּׁוּם יִרְאָה, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא יוֹם אֵידָם בִּלְבָד. וְהָאִידָנָא נַהוּג עָלְמָא הֶתֵּר אֲפִלּוּ בְּכָל יוֹם אֵידָם, מִשּׁוּם דְּקִים לְהוּ לְרַבָּנָן בְּגַוַּיְהוּ דְּלֹא אָזְלֵי וּמוֹדוּ. [דְּכָל הָנֵי דְּאִתַּסְרֵי בְּזוֹ הַמַּסֶּכְתָּא מַיְירֵי בְּעוֹבְדֵי אֱלִילִים וַעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ]:

(ג) וְאֵלּוּ אֵידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם, קָלֶנְדָּא, וּסְטַרְנוּרָא, וּקְרָטֵסִים, וְיוֹם גְּנָסְיָא שֶׁל מְלָכִים, וְיוֹם הַלֵּידָה, וְיוֹם הַמִּיתָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, כָּל מִיתָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׂרֵפָה, יֵשׁ בָּהּ עֲבוֹדָה זָרָה. וְשֶׁאֵין בָּהּ שְׂרֵפָה, אֵין בָּהּ עֲבוֹדָה זָרָה. יוֹם תִּגְלַחַת זְקָנוֹ וּבְלוֹרִיתוֹ, יוֹם שֶׁעָלָה בוֹ מִן הַיָּם, וְיוֹם שֶׁיָּצָא בוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וְגוֹי שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֶּה לִבְנוֹ, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם וְאוֹתוֹ הָאִישׁ בִּלְבָד.

רבי עובדיה מברטנורא

קָלֶנְדָּא. שְׁמֹנָה יָמִים אַחַר תְּקוּפַת טֵבֵת: **סְטַרְנוּרָא.** שְׁמֹנָה יָמִים קֹדֶם הַתְּקוּפָה. לְפִי שֶׁרָאָה אָדָם הָרִאשׁוֹן יוֹם שֶׁהָיָה מִתְמַעֵט וְהוֹלֵךְ, אָמַר, אוֹי לִי שֶׁמָּא בִּשְׁבִיל שֶׁסָּרַחְתִּי חוֹזֵר הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ, עָמַד וְיָשַׁב שְׁמֹנָה יָמִים בְּתַעֲנִית [וּבִתְפִלָּה], כֵּיוָן שֶׁנִּפְלָה הַתְּקוּפָה וְרָאָה יוֹם שֶׁמַּאֲרִיךְ וְהוֹלֵךְ, אָמַר מִנְהָגוֹ שֶׁל עוֹלָם הוּא, עָמַד וְעָשָׂה שְׁמֹנָה יָמִים טוֹבִים. לְשָׁנָה אַחֶרֶת, עָשָׂאן לְאֵלּוּ וָאֵלּוּ יָמִים טוֹבִים. הוּא קְבָעָם לַשָּׁמַיִם, וְהֵם קְבָעוּם לַעֲבוֹדָה זָרָה: **קְרָטֵסִים.**

יוֹם תְּפִיסַת בּוֹ מַלְכוּת, וּקְבָעוּם יוֹם אֵיד: **גְּנָסְיָא**. יוֹם שֶׁמַּעֲמִידִין בּוֹ מֶלֶךְ: **יוֹם הַלֵּידָה**. יוֹם שֶׁנּוֹלַד בּוֹ הַמֶּלֶךְ: **שְׂרֵפָה**. שֶׁשָּׂרְפוּ עָלָיו כְּלֵי תַּשְׁמִישׁוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁשּׂוֹרְפִין עַל הַמְּלָכִים: **יֶשׁ בָּהּ עֲבוֹדָה זָרָה**. כְּלוֹמַר אוֹתוֹ הַיּוֹם יֵשׁ לָהֶם אֵיד לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְכֵן מִשְׁנָה לְשָׁנָה כָּל יְמֵי בְנוֹ. וְכָל הָנָךְ דְּחָשְׁבִינַן עַד הַשְׁתָּא, חֲשִׁיבֵי לְהוּ וַאֲסוּרִים שְׁלֹשָׁה יָמִים לִפְנֵיהֶם: **אֲבָל יוֹם תִּגְלַחַת זְקָנוֹ**. שֶׁאֵינוֹ זְמַן הַקְּבוּעַ לָרַבִּים אֶלָּא כָּל אֶחָד כְּשֶׁמְּגַלֵּחַ עוֹשֶׂה יוֹם אֵיד: **וּבְלוֹרִיתוֹ**. שֶׁמַּנִּיחַ בְּלוֹרִית מֵאֲחוֹרָיו כָּל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ וְאֵינוֹ מְגַלְּחָהּ אֶלָּא מִשָּׁנָה לְשָׁנָה, וְיוֹם שֶׁמְּגַלְּחָהּ עוֹשֶׂה יוֹם אֵיד: **וְיוֹם שֶׁעָלָה מִן הַיָּם**. וּמַקְרִיב זְבָחִים לַעֲבוֹדָה זָרָה עַל שֶׁנִּצּוֹל. בְּכָל הָנָךְ אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם וְלֹא לְפָנָיו, דְּלֹא חֲשִׁיבִי כְּלֵי הַאי:

(ד) עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עֲבוֹדָה זָרָה, חוּצָה לָהּ מֻתָּר. הָיָה חוּצָה לָהּ עֲבוֹדָה זָרָה, תּוֹכָהּ מֻתָּר. מַהוּ לֵילֵךְ לְשָׁם. בִּזְמַן שֶׁהַדֶּרֶךְ מְיֻחֶדֶת לְאוֹתוֹ מָקוֹם, אָסוּר. וְאִם הָיָה יָכוֹל לְהַלֵּךְ בָּהּ לְמָקוֹם אַחֵר, מֻתָּר. עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עֲבוֹדָה זָרָה וְהָיוּ בָהּ חֲנֻיּוֹת מְעֻטָּרוֹת וְשֶׁאֵינָן מְעֻטָּרוֹת, זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה בְּבֵית שְׁאָן, וְאָמְרוּ חֲכָמִים, הַמְּעֻטָּרוֹת אֲסוּרוֹת וְשֶׁאֵינָן מְעֻטָּרוֹת מֻתָּרוֹת.

רבי עובדיה מברטנורא

עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עֲבוֹדָה זָרָה. שֶׁיּוֹם אֵיד [יֵשׁ] לִבְנֵי הָעִיר הַיּוֹם לָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּעִיר: **חוּצָה לָהּ**. וַאֲפִלּוּ סָמוּךְ לָעִיר מְאֹד מֻתָּר לָשֵׂאת וְלָתֵת עִם הַיּוֹשְׁבִים חוּץ לָעִיר, שֶׁאֵין נִמְשָׁכִים אַחַר אוֹתָהּ עֲבוֹדָה זָרָה. שֶׁכֵּן מִנְהָגָם יוֹם אֵיד שֶׁל אֵלּוּ אֵינוֹ כְיוֹם אֵיד שֶׁל אֵלּוּ: **מַהוּ לֵילֵךְ לְשָׁם**. בְּאוֹתָהּ הָעִיר בְּיוֹם עֲבוֹדָה זָרָה שָׁלָהֶם: **בִּזְמַן שֶׁהַדֶּרֶךְ מְיֻחֶדֶת לְאוֹתָהּ הָעִיר**. שֶׁהַדֶּרֶךְ הַכְּבוּשָׁה מִכָּאן לְאוֹתָהּ הָעִיר, מְיֻחֶדֶת לְאוֹתָהּ הָעִיר לְבַדָּהּ, אָסוּר לֵילֵךְ שָׁם, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּמְהַלֵּךְ שָׁם לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה. וְאִם הָיָה דֶּרֶךְ מַסְלוּל הוֹלֵךְ גַּם לְעִיר אַחֶרֶת, מֻתָּר, שֶׁהָרוֹאֶה אוֹמֵר לְמָקוֹם אַחֵר הוּא הוֹלֵךְ: **הָיוּ בָהּ חֲנֻיּוֹת מְעֻטָּרוֹת**. וְסִימָן הוּא לָהֶם שֶׁאוֹתָם חֲנֻיּוֹת שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, לִטּוֹל הַכְּמָרִים מֵהֶם מֶכֶס: **וְשֶׁאֵינָן מְעֻטָּרוֹת מֻתָּרוֹת**. דִּבְאוֹתָם שֶׁאֵינָם מְעֻטָּרוֹת לֹא שָׁקְלֵי מִנַּיְהוּ מֶכֶס לַעֲבוֹדָה זָרָה וְלֹא מָטֵי לַעֲבוֹדָה זָרָה הֲנָאָה מִנַּיְהוּ. וּלְמִזְבֵּן מִנַּיְהוּ דָּבָר הַמִּתְקַיֵּם, שָׁרֵי בְּיוֹם אֵידָם, שֶׁסְּתָמוֹ הַמּוֹכֵר עָצֵב וְלֹא אָזֵיל וּמוֹדֵי:

(ה) אֵלּוּ דְּבָרִים אֲסוּרִים לִמְכֹּר לְגוֹיִם, אִצְטְרוֹבָּלִין, וּבְנוֹת שׁוּחַ וּפְטוֹטְרוֹתֵיהֶן, וּלְבוֹנָה, וְתַרְנְגוֹל הַלָּבָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מֻתָּר לִמְכּוֹר לוֹ תַּרְנְגוֹל לָבָן בֵּין הַתַּרְנְגוֹלִין. וּבִזְמַן שֶׁהוּא בִּפְנֵי עַצְמוֹ, קוֹטֵעַ אֶת אֲצָבָעוֹ וּמוֹכְרוֹ לוֹ, לְפִי שֶׁאֵין מַקְרִיבִין חָסֵר לַעֲבוֹדָה זָרָה. וּשְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים, סְתָמָן מֻתָּר, וּפֵרוּשָׁן אָסוּר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אַף דָּקֵל טָב וַחֲצָב וְנִקְלִיבָם אָסוּר לִמְכֹּר לְגוֹיִם.

רבי עובדיה מברטנורא

אִצְטְרוֹבָּלִין. פִּירָא דְאַרְזָא: **בְּנוֹת שׁוּחַ**. מִין מִמִּינֵי הַתְּאֵנִים הַגְּדוֹלִים הַלְּבָנִים. אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לִמְכֹּר אֵלּוּ לְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה: **פִּטוֹטְרוֹת**. בִּפְטוֹטְרוֹתֵיהֶם קָאָמַר, כְּלוֹמַר בָּעֲקָצִין שֶׁלָּהֶם שֶׁהֵם נִתְלִין בּוֹ. דִּמְסְתָמָא הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה רוֹצֶה לְהַקְרִיבָן תִּקְרֹבֶת לַעֲבוֹדָה זָרָה: **תַּרְנְגוֹל לָבָן בֵּין הַתַּרְנְגוֹלִין**. לָקַח הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה מִיִּשְׂרָאֵל תַּרְנְגוֹלִים הַרְבֵּה, מֻתָּר לִמְכֹּר בֵּינֵיהֶם תַּרְנְגוֹל לָבָן. דְּכֵינָן דְּשָׁקֵיל אַחֲרִינֵי לָאו לַעֲבוֹדָה זָרָה בָּעֵי לְהוּ: **וּפֵרוּשָׁן אָסוּר**. אִם

פֵּרֵשׁ דְּלַעֲבוֹדָה זָרָה בָּעֵי לְהוּ, אָסוּר. וְאִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי, דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא הַאי גַּבְרָא לָאו לַעֲבוֹדָה זָרָה בָּעֵי לְהוּ, וְהַאי דְּקָאָמַר הָכִי, סָבַר כִּי הֵיכִי דְּהַהוּא גַּבְרָא אֲבִיק בָּהּ כְּלֵי עָלְמָא נַמֵּי אֲבִיקוּ, וְאֵימָא הָכִי כִּי הֵיכִי דְּלֵיתְבוּ לִי, קָמַשְׁמַע לָן: **דֶּקֶל טָב.** פֵּרוֹת דֶּקֶל מְשֻׁבָּח שֶׁפֵּרוֹתָיו רְגִילִין לְהַקְרִיב מֵהֶן לַעֲבוֹדָה זָרָה: **וְחָצָב.** קָנִים שֶׁעוֹשִׁין מֵהֶן הַצּוּקְרָ"א: **וְנִקְלִיבָם.** מִין עֵשֶׂב מְשֻׁבָּח מְאֹד. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר:

(ו) מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִמְכֹּר בְּהֵמָה דַּקָּה לְגוֹיִם, מוֹכְרִין. מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִמְכֹּר, אֵין מוֹכְרִין. וּבְכָל מָקוֹם אֵין מוֹכְרִין לָהֶם בְּהֵמָה גַּסָּה, עֲגָלִים וּסְיָחִים, שְׁלֵמִים וּשְׁבוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בִּשְׁבוּרָה. וּבֶן בְּתֵירָה מַתִּיר בְּסוּס.

רבי עובדיה מברטנורא

אֵין מוֹכְרִין בְּהֵמָה גַּסָּה. דְּגָזְרִינַן מְכִירָה אַטּוּ שְׁכִירוּת וְהַשְׁאָלָה, שֶׁהִיא בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְיַעֲשֶׂה בָהּ הַנָּכְרִי מְלָאכָה בְּשַׁבָּת. וְעַל יְדֵי סַרְסוּר דְּלֵיכָּא לְאַחְלוּפֵי בִּשְׁכִירוּת, שֶׁאֵין הַסַּרְסוּר מַשְׁכִּיר, שָׂרֵי לְמָכְרָהּ: **שְׁלֵמִים וּשְׁבוּרִים.** שֶׁאַף הַשְּׁבוּרִים חָזוּ לִמְלָאכָה, שֶׁטּוֹחֲנִים בָּהֶם: **רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בִּשְׁבוּרָה.** וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **בֶּן בְּתֵירָא מַתִּיר בְּסוּס.** וַאֲפִלּוּ הַסּוּס שֶׁהַצַּיָּדִים מְבִיאִים עָלָיו הָעוֹפוֹת שֶׁצָּדִין בּוֹ. קָסָבַר הַחַי נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ. וְרַבָּנָן סָבְרֵי, דַּוְקָא אָדָם נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ, הִלְכָּךְ אִם לֹא הָיָה מְיֻחָד אֶלָּא לִרְכֹּב עָלָיו מֻתָּר, אֲבָל לְהָבִיא בַּעַל חַי אַחֵר חוּץ מֵאָדָם, אָסוּר. וְאֵין הֲלָכָה כְּבֶן בְּתֵירָא:

(ז) אֵין מוֹכְרִין לָהֶם דְּבִין וַאֲרָיוֹת וְכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נֵזֶק לָרַבִּים. אֵין בּוֹנִין עִמָּהֶם בָּסִילְקִי, גַּרְדּוֹם, וְאִצְטַדְיָא, וּבִימָה. אֲבָל בּוֹנִים עִמָּהֶם בִּימוֹסְיָאוֹת וּבֵית מֶרְחָצָאוֹת. הִגִּיעוּ לַכִּפָּה שֶׁמַּעֲמִידִין בָּהּ עֲבוֹדָה זָרָה, אָסוּר לִבְנוֹת.

רבי עובדיה מברטנורא

כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נֵזֶק לָרַבִּים. כְּגוֹן כְּלֵי מִלְחָמָה חֲרָבוֹת וּרְמָחִים: **בָּסִילְקִי.** טִירָה גְּבוֹהָה. וְשָׁם יוֹשְׁבִים לָדוּן בְּנֵי אָדָם וּמַפִּילִין אוֹתָם מִשָּׁם וּמֵתִים: **גַּרְדּוֹם.** בִּנְיָן אֶחָד, וְהוּא עָשׂוּי לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת: **אִצְטַדְיָא.** מְקוֹם שְׁחוֹק שֶׁמְּבִיאִים שָׁם שׁוֹר נָגָח וְהוֹרֵג אֶת הָאָדָם: **בִּימָה.** כְּעֵין מִגְדָּל קָצָר וְגָבוֹהַּ. עָשׂוּי כְּדֵי לִדְחֹף הָאָדָם מִשָּׁם וְהוּא מֵת: **בִּימוֹסְיָאוֹת.** בִּנְיָנִים שֶׁאֵינָם לֹא לְצָרְךְ עֲבוֹדָה זָרָה וְלֹא לְהָמִית בְּנֵי אָדָם: **כִּפָּה.** ארקוולט"ו בְּלַעַ"ז. דֶּרֶךְ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה לְהַעֲמִיד עֲבוֹדָה זָרָה בְּבֵית מֶרְחָצָאוֹתֵיהֶם:

(ח) וְאֵין עוֹשִׂין תַּכְשִׁיטִין לַעֲבוֹדָה זָרָה, קְטָלָאוֹת וּנְזָמִים וְטַבָּעוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בְּשָׂכָר מֻתָּר. אֵין מוֹכְרִין לָהֶם בִּמְחֻבָּר לַקַּרְקַע, אֲבָל מוֹכֵר הוּא מִשֶּׁיִּקָּצֵץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מוֹכֵר הוּא לוֹ עַל מְנָת לָקוֹץ. אֵין מַשְׁכִּירִין לָהֶם בָּתִּים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שָׂדוֹת. וּבְסוּרְיָא מַשְׁכִּירִין לָהֶם בָּתִּים, אֲבָל לֹא שָׂדוֹת. וּבְחוּץ לָאָרֶץ מוֹכְרִין לָהֶם בָּתִּים וּמַשְׁכִּירִין שָׂדוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַשְׁכִּירִין לָהֶם בָּתִּים, אֲבָל לֹא שָׂדוֹת. וּבְסוּרְיָא מוֹכְרִין בָּתִּים וּמַשְׁכִּירִין שָׂדוֹת. וּבְחוּצָה לָאָרֶץ מוֹכְרִין אֵלּוּ וָאֵלּוּ.

רבי עובדיה מברטנורא

אֲבָל מוֹכֵר הוּא מְשֻׁיָּקָצֵץ. שֶׁלֹּא יְהֵא מוֹכֵר לוֹ הַמְחֻבָּר אֶלָּא לְאַחַר שֶׁיְּקַצֵּץ. אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁהוּא בְּמְחֻבָּר, לֹא, שֶׁנִּמְצָא נוֹתֵן לוֹ חֲנָיָה בַּקַּרְקַע, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה (דברים ז) לֹא תְחָנֵּם, לֹא תִתֵּן לוֹ חֲנָיָה בַּקַּרְקַע: **אֵין מַשְׁכִּירִין לָהֶם בָּתִּים.** גְּזֵרָה מִשּׁוּם מְכִירָה דְּאִסּוּרָא דְּאוֹרַיְתָא הוּא: **וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שָׂדוֹת.** דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי דְּאִסּוּרָא, חֲנָיָה בַּקַּרְקַע וּמַפְקִיעָן מִן הַמַּעַשְׂרוֹת: **וּבְסוּרְיָא.** אֵרַע צוֹבָה, שֶׁכָּבַשׁ דָּוִד וְאֵינָהּ קְדוֹשָׁה כִּקְדֻשַּׁת הָאָרֶץ: **מַשְׁכִּירִין לָהֶם בָּתִּים.** וְלֹא גָּזְרִינַן אַטּוּ מְכִירָה. דְּאִי נַמִּי אָתֵי לִידֵי מְכִירָה לֹא עָבַר אַדְּאוֹרַיְתָא, דְּכִי כְּתִיב לֹא תִתֵּן לָהֶם חֲנָיָה, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּתִיב. וּמִיהוּ מְכִירָה לְכַתְּחִלָּה לֹא, מִשּׁוּם מְכִירָה דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: **אֲבָל לֹא שָׂדוֹת.** דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי לְאִסּוּרָא: **וּבְחוּצָה לָאָרֶץ.** דִּמְרַחַק, וְלֵיכָּא לְמִגְזַר מְכִירָה דְּהָתָם אַטּוּ מְכִירָה דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: מוֹכְרִין בָּתִּים וּמַשְׁכִּירִין שָׂדוֹת. אֲבָל מְכִירָה דְּשָׂדוֹת לֹא, כֵּינָן דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי: **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כוּ'.** וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יַשְׁכִּיר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לִשְׁלֹשָׁה נָכְרִים בְּיַחַד, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה שְׁכוּנָה שֶׁל נָכְרִים:

(ט) אַף בִּמְקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַשְׁכִּיר, לֹא לְבֵית דִּירָה אָמְרוּ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַכְנִיס לְתוֹכוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ (דברים ז':כ"ו). וּבְכָל מָקוֹם לֹא יַשְׁכִּיר לוֹ אֶת הַמֶּרְחָץ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִקְרָא עַל שְׁמוֹ.

רבי עובדיה מברטנורא

אַף בִּמְקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַשְׁכִּיר. לְרַבִּי מֵאִיר בְּסוּרְיָא דַּוְקָא וְלֹא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּלְרַבִּי יוֹסֵי אֲפִלּוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: **לֹא לְבֵית דִּירָה אָמְרוּ.** אֶלָּא לְהַכְנִיס שָׁם תֶּבֶן וְעֵצִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה: **מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ.** וְהַנָּכְרִי מְחַמְּמָהּ בְּשַׁבָּת וְיֹאמְרוּ מֶרְחָץ שֶׁל פְּלוֹנִי יְהוּדִי רוֹחֲצִים בָּהּ בְּשַׁבָּת. וְלֹא דָמֵי לְשָׂדֶה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲרִיס נָכְרִי עוֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה בְּשַׁבָּת, דְּשָׂדֶה לַאֲרִיסוּת עֲבִידָא, וְהַנָּכְרִי אֲרִיסוּתָא דְנַפְשֵׁיהּ קָא עָבִיד, אֲבָל מֶרְחָץ לָאו לַאֲרִיסוּתָא קָא עָבִידָא וְאֵין הַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל הִשְׁכִּירָהּ לְנָכְרִי, וּלְכָךְ אָסוּר. וּבַזְּמַן הַזֶּה שֶׁדַּרְכּוֹ לְהוֹרִיד אֲרִיס לַמֶּרְחָץ לְשָׁנָה, לְמֶחֱצָה לִשְׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ, כְּדַרְכּוֹ שֶׁמּוֹרִידִין לַשָּׂדוֹת, שָׁרֵי לְהַשְׁכִּיר מֶרְחָץ לְנָכְרִי, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַנָּכְרִי עוֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה בְּשַׁבָּת מֵידַע יָדְעִי שֶׁהַנָּכְרִי אֲרִיס בָּהּ וַאֲרִיסוּתָא דְנַפְשֵׁיהּ קָא עָבִיד:

השיעור השבועי

חיי שרה - מטבע ברכה

בפרשתנו מתואר הסיפור של אליעזר עבד אברהם שנשלח על ידי אברהם אבינו לקחת אשה ליצחק, בנו של אברהם. יחוד יצחק ורבקה הוא, מבחינה מסוימת, היחוד העיקרי בכל התורה כולה, כמו שמסביר אדמו"ר הזקן שיחוד יצחק ורבקה הוא עיקר היחוד של שם מה ושם בן בכל התורה כולה, כשסיפור המקור מתואר כאן בפרשתנו.

ארור אתה בבואך וברוך בצאתך

בשביל השידוך זקוקים לאיזה ממוצע שיחבר בין השנים (כמו קטליזטור, זרז) והוא אליעזר עבד אברהם. אליעזר שרת בנאמנות את אברהם, עד שבכל הפרשה הוא לא מזוהה כלל בשמו הפרטי אלא רק "העבד", כולו בטל למשלח - "עבד אברהם אנכי" - "שלוחו של אדם כמותו". בזכות זה, הוא יצא מכלל ארור ונכנס לכלל ברוך: אליעזר הוא כנען שעליו נאמר "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו", וממה שנאמר "בוא ברוך הוי'" לומדים שהוא יצא מכלל ארור ונכנס לכלל ברוך, "על ידי ששרת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך"ג. בהיותו ברוך, הוא יכול לגמור בכי טוב את השידוך של יצחק לרבקה, והרמז: אליעזר ברוך הוי' = "והיו לבשר אחד", כאשר בשר אחד = יצחק רבקה.

אכן, עוד לפני שאליעזר בא לבית רבקה ונאמר לו "בא ברוך ה'", הוא עצמו ברך את ה'. לאחר הניחוש שהצליח, כאשר הוא ראה "והנה רבקה יֹצאת" - ומפורש בחסידות שהיא יוצאת מעמקי הקליפות - ולאחר שהיא עשתה את כל סימני החסד המתאימים לבית אברהם, "חסד לאברהם", והוא עומד משתאה ומחריש - הוא מברך את ה' ואומר "ברוך הוי' אלהי אדני אברהם".

והנה מכאן נלמד כל נוסח הברכות, כמו שכתוב בספר הרוקח (לרבינו אליעזר מגרמייזא, מחסידי אשכנז) "אין לשנות ממטבע הפסוק כלשון שהורה אליעזר עבד אברהם... ולפי שהשתחוה בברכתו גם אנו שוחין בה תחילה וסוף כדרך שעשה אליעזר". זהו דבר מופלא, שכל נוסח הברכות מיוסד על ברכת אליעזר.

ורמז מובהק: "ברוך הוי' אלהי אדני אברהם" עולה תריג בחלוקה מדויקת: ברוך הוי' אלהי אדני = שסה, אברהם = רמח. ברכה זו רומזת לכללות ושלמות כל התורה כולה.

מחלוקת רב ורבי יוחנן: שם, או שם ומלכות

נתבונן בסוגיית הגמרא על מטבע הברכות: אמר רב, כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה. ורבי יוחנן אמר, כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה. אמר אביי, כוותיה דרב מסתברא דתניא "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי" לא עברתי מלברכך ולא שכחתי מלהזכיר שמך עליו, ואילו מלכות לא קתני. ורבי יוחנן, תני ולא שכחתי מלהזכיר שמך ומלכותך עליו.

כלומר, לדעת רב נוסח הברכה חייב לכלול הזכרת השם, ואילו לדעת רבי יוחנן צריך מלבד ה' להזכיר גם את תואר המלכות (ואם אמר ברכה בלי מלכות הוציא את השם לבטלה וצריך

לחזור ולברך). ובא אביי (לאחר כמה דורות) להוכיח כדעת רב מהברייתא על וידוי מעשר "לא עברתי מלברכך ולא שכחתי מלהזכיר שמך עליו" ומכאן שהעיקר הוא הזכרת השם בברכה ולא יותר. אך הגמרא דוחה את הראיה ומפרשת לשיטת רבי יוחנן שאמנם בברייתא כתוב "ולא שכחתי להזכיר שמך עליו" אבל מובן מאליו שעם הזכרת השם יש מלכות ואין צורך לומר זאת (כמו שמפרשים התוספות, ואפשר גם לפרש שבברייתא צריך להיות כתוב במפורש "שמך ומלכותך").

תוספות: גילוי המלכות על ידי אברהם

לפי כללי הפסיקה, יש מקום לפסוק כרב, כיון שאביי סובר כמותו והוא מאוחר לרב ורבי יוחנן (והלכה כבתראי). ובכל זאת, רוב הפוסקים, מהגאונים והרי"ף ואילך, הכריעו שהלכה כרבי יוחנן (לפי הכלל "רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן") שצריך גם שם וגם מלכות ואם לאו לא יצא ידי חובה.

וכך כותבים התוספות: רב אלפס פסק כר' יוחנן וכן פסק ר"י דכל ברכה שאין בה מלכות שמים אינה ברכה. ולכך היה אומר ר"י שאם היה מדלג מלכות של ברכת המוציא שצריך לחזור ולברך ואפילו דלג תיבת העולם בלבד דמלך לבד אינו מלכות. דהיינו, התוספות מוסיפים שלא מספיק לומר בברכה "מלך" אלא צריך לומר "מלך העולם". זהו ממש 'וואַרט' חסידי: צריך להזכיר "מלכות" ולא רק "מלך" (תבת "העולם" היא "מלכות" ביחס ל"מלך"). היום ה' מלך וגם לפני הבריאה הוא היה מלך ("אדון עולם אשר מלך בטרם כל יצור נברא"), אבל זה לא מספיק; בגלות המלך הוא ללא המלכות (כמו התיאור של רבי נחמן במעשה מבעל תפלה), צריך להיות מלך בפועל על כל הארץ, כמו שלעתיד לבוא "והיה הוי' למלך על כל הארץ". גם כל יהודי הוא מלך, אבל מלך בלי מלכות אינו שוה, גארנישט.

ממשיכים התוספות: וברכות של שמונה עשרה אין בהן מלכות דאינן באין בפתיחה ובחתימה אין שייך מלכות. אבל אלהי אברהם הוי כמו מלכות דאברהם אבינו המליך הקדוש ברוך הוא על כל העולם שהודיע מלכותו. כלומר, מה שבברכות שמונה עשרה לא מזכירים 'מלכות' זה מפני שכולן "ברכה הסמוכה לחברתה", שכולן נסמכות לברכת אבות הראשונה, ובברכת אבות עצמה כיון שאומרים "אלהי אברהם" זה מלכות, דוקא "אלהי אברהם", ולא "אלהי יצחק" או "אלהי יעקב" כיון שאברהם המליך את הקב"ה על כל העולם. זו "פְּעֻלת צדיק" של אברהם, לא רק שהוא פרסם שיש ה' אלא העיקר שהוא המליך את ה', עשה אותו "אלהי הארץ", "מלך העולם" בפועל. לכן כשאומרים "אלהי אברהם" אומרים מלכות.

לפי דברי התוספות מובן שגם כאשר אליעזר עבד אברהם ברך את ה' ואמר "ברוך ה' אלהי אדני אברהם" הרי בברכה זו יש כבר מלכות, כי כאשר מזכירים את אברהם זו מלכות. ועוד, בדברי אליעזר יש רמז לשם אדנות, השייך למלכות. ורמז יפה: בברכה צריך להזכיר שם ומלכות שמים (כביטוי השגור), והנה הערך הממוצע של שני הביטויים, שם, מלכות שמים, הוא 613 = ברוך הוי' אלהי אדני אברהם!

כמובן, המלכת אברהם את ה' קשורה לכך שאברהם עצמו מלך, ובהיותו "אב המון גוים" הוא גם "מלך העולם" (ו"אין מלך ללא עם" דהיינו "עם אלהי אברהם", כמו הביטוי "אלהי אברהם" בברכת אליעזר). והרמז: אברהם אברהם = מלכות. למעשה, המלכות של אברהם

מתחילה מהיותו אב לאליעזר עבדו הנאמן, ועל ידי אברהם יוצא אליעזר מכלל ארור לכלל ברוך, כמו שהובטח אברהם "והיה ברכה - הברכות מסורות בידך".

בעל הרוקח: להכנים את אליעזר לכלל ברכה ולזווג את יצחק ורבקה

נחזור לבעל הרוקח. מצד אחד, הרוקח אומר שמ"ברוך הוי' אלהי אדני אברהם" לומדים מטבע ברכות. מאידך, הרוקח עצמו מקשה שהרי בדברי אליעזר אין הזכרת מלכות! ומתרץ הרוקח "ומלכות לא הזכיר שהרי הקדוש ברוך הוא עדיין לא הודיע מלכותו לבריותיו 'ושמי ה' לא נודעתי' בימיהם".

אם כך, נמצא שבאמת בשורש ומקור הברכה - ב"מעשה אבות סימן לבנים" אצל עבד אברהם - הלכה היתה כדעת רב שמספיק הזכרת שם, כיון שעוד לא היתה מלכות. אבל לאחר שה' מודיע את מלכותו ונותן את התורה, הוא רוצה שגם אנחנו, בכל פעם שמזכירים את שמו, נזכיר זאת עם המלכות שלו, לא רק מלך אלא מלך והמלכות שלו.

ניתן להוסיף שמלכות ה' אמתית יש דוקא בארץ ישראל (שבכניסתה הצטוינו להעמיד מלך). לכן רב הבבלי מסתפק בהזכרת שם, ורבי יוחנן, הארץ ישראלי ואבי התלמוד הירושלמי, דורש גם הזכרת מלכות. ורמז מובהק: רבי יוחנן ועוד מלכות = ארץ ישראל (= כבוד פעמים הוי'). והנה אליעזר עבד אברהם מגיע לבבל, ארם נהרים, ולכן הוא עושה כדברי רב, "מרא דאתרא", שאין מזכירים מלכות. כך מפרש רש"י בדברי אברהם לאליעזר בתחילת שליחותו "ה' אלהי השמים ואלהי הארץ... עכשיו הוא אלהי השמים ואלהי הארץ, שהרגלתיו בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי היה אלהי השמים ולא אלהי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו ושמו לא היה רגיל בארץ" - כשאברהם מגיע לארץ ישראל ה' הופך להיות "מלך העולם" אבל בחוץ לארץ הוא עדיין לא מלך.

הברכה נכנסת בתוכנו

נחזור לאליעזר עבד אברהם. בפרשת לך לך הוסבר שכאשר אדם אומר ברכה הוא צריך לכוון גם לכך שהוא מבריך את הקב"ה בתוך עצמו, כך הפירוש בחסידות וכך משמע מלשון חז"ל על הפסוק "ונברכו בך כל משפחות האדמה", שמבריך בנו את הנשמות היקרות של רות ונעמה. גם כאן, בזכות זה שאליעזר מברך ומחדש מטבע ברכה, הוא עצמו יוצא מכלל ארור לכלל ברוך, הוא מברך ומתברך, הברכה נכנסת בתוכו!

יש לכך עוד דוגמה: יתרו אומר לפני מתן תורה "ברוך הוי'" וכתוב שבלי ה"ברוך הוי'" של יתרו התורה לא היתה יכולה להנתן. גם בזה יש לפרש שבזכות אמירת "ברוך הוי'" של יתרו הוא עצמו יצא מכלל ארור ונכנס לכלל ברוך (אמנם הוא לא היה בגדר "ארור כנען" אבל היה עבד לעבודות הזרות שבעולם).

כהוראה למעשה, נלמד מכאן עוד כוונה חשובה בכל ברכה: מאה פעמים ביום כשאומרים ברכה, אפשר לכוון להוציא את אליעזר מכלל ארור ולהכניס אותו לכלל ברוך, "בוא ברוך הוי'". לדעת שאת כל מושג הברכות לומדים ממנו, החל ממה שהוא יוצא במסירות נפש לעשות את השידוך ולזווג את יצחק ורבקה. ממילא, בכל ברכה שאומרים יש העלאה לאליעזר וגם פועלים במדה מסוימת את הזיווג הקדוש של יצחק ורבקה שכולל את כל התורה כולה.

אחדות התורה

מָה מְאַחֵד אוֹתָנוּ? הַדֶּבֶק שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָנוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת הַתּוֹרָה. זֶהוּ הַחִבּוּר הָאֲמִתִּי. מֻמְלָץ מְאֹד - לִפְנֵי כְּשֶׁנָּה הִתְחַלְנוּ לִלְמֹד כָּל יוֹם פֶּרֶק תָּנָ"ךְ. אִם כֻּלָּם לוֹמְדִים אֶת פֶּרֶק הַתָּנָ"ךְ הַזֶּה, כַּמָּה שֶׁזֶּה כְּאִלּוּ חִיצוֹנִי - זֶה בְּהֶחְלֵט מְחַבֵּר. חוּץ מֵהַחָתָ"ת שֶׁל הָרַבִּי הַקּוֹדֵם, הָרַבִּי הוֹסִיף גַּם רַמְבָּ"ם, וְזֶהוּ הַחִבּוּר בֵּין הַחֲסִידִים, הַלִּמּוּד הַיּוֹמִי הַזֶּה. בִּשְׁבִילֵנוּ אֲנַחְנוּ הוֹסַפְנוּ כַּמָּה דְּבָרִים לֹא קָשִׁים. לֹא מְסֻבָּךְ: פֶּרֶק תָּנָ"ךְ (אֲנַחְנוּ הַיּוֹם בְּסֵפֶר אִיּוֹב, סֵפֶר הַפְּסִיכּוֹלוֹגְיָה הֲכִי חָשׁוּב בַּתָּנָ"ךְ), וּפֶרֶק מִשְׁנָה (שָׁבוּעַ הַבָּא מְסַיְּמִים חֲגִיגָה, סוֹף סֵדֶר מוֹעֵד, וּמַתְחִילִים סֵדֶר נָשִׁים). לְדַעְתִּי, מְאֹד מְאֹד רָצוּי שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב כָּאן יִלְמַד אֶת גַּם אֶת הַחָתָ"ת, וְגַם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. זֶה בֶּאֱמֶת מְחַבֵּר, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מְחַבְּרִים אוֹתָנוּ בְּיַחַד.

[מתוך שיעור ב"ד אייר תשפ"ג]

